

Bijdrage tot de kennis der militaire toestanden in de vesting Maastricht tijdens den staat van beleg 1830—1839,

DOOR

P. H. VAN DER KEMP.

(Vervolg en slot van blz. 190.)

Eene allerbedroevendste zaak deed zich een paar maanden later voor, eveneens met een officier.

De burgerij verkeerde medio Mei 1831 in goede stemming. De Opperbevelhebber had veroorloofd het houden der gewone jaarlijkse *processie van St. Servaas* op Zondag 15 Mei; ter voorziening in mogelijke gebeurlijkheden waren de troepen in de kazernen geconsigneerd, en de poorten, gelijk trouwens altijd op Zon- en feestdagen, gesloten gehouden. Maar alles was in de beste orde afgelopen. De geestelijkheid kwam DIBBETS dank zeggen voor het toelaten der processie en gaf hem de verzekering, dat zijne bereidwilligheid den besten indruk op de ingezetenen gemaakt had. In den namiddag van den volgenden dag was echter alles in rep en roer. Een korporaal der 8ste afdeeling Infanterie keerde met zijne manschappen naar de kazerne terug, vervoerende ingekochte aardappelen. Op weg derwaarts komt men tegen den 2^e Luitenant WILLIAM DU MOULIN, die den korporaal vraagt, of op het meten, waarover dikwerf klachten waren gerezen, goed was gelet. Niettegenstaande het antwoord bevestigend was, liet hij den troep teruggaan naar den winkel; de maat moest worden vertoond; zij bleek ongeijkt. De verkoopster was eene bejaarde vrouw, CATHARINA CLAASSENS, die DU MOULIN's verwijtingen met spot beantwoordde. De luitenant vond hierin aanleiding driftig te worden, zijn degen te trekken en haar een priem in den arm toe te brengen. Vandaar een opstootje. De schoonzoon van de verwonde, JOHANNES VAN HOOZEN, achtervolgde den luitenant bij zijn heengaan en deed harde woorden hooren, waarop DU MOULIN zich omkeerde, helaas weder gewapend met dien ongelukkigen ontblooten degen. VAN HOOZEN vluchtte, de luitenant achterhaalde hem en stak den man morsdood. „Genoemd officier”, schreef de Opperbevelhebber dd. 17 Mei 1831 aan *Oorlog*

over dit droevig ongeluk, „moet zich vervolgens ten zijnent hebben begeven, en door zijn oppasser verhinderd geworden zijn, zich het leven te benemen. Daarna vervoegde hij zich bij den Luitenant DEKKER, alwaar hij op mijnen last door den Plaatselijken Kommandant gearresteerd, en naar het Burgerlijk en Militair huis van verzekering werd overgebracht. Dit voorval heeft op het oogenblik zelve, veel consternatie verwekt, en een grooten ophoop van volk naar de markt en belendende straten te weeg gebracht. Het dadelijk uitzenden van patrouilles, zoo infanterie als kavallerie, heeft alles rustig gehouden.”

De overledene liet eene weduwe met vijf kinderen na. Het korps officieren der 8ste afdeeling, waartoe DU MOULIN behoorde, haastte zich *f* 100 bijeen te brengen, die aan de weduwe in den ochtend van den 17^{en} werden ter hand gesteld. Eene nadere collecte onder de officieren van het garnizoen bracht nog *f* 1152 op. De door DIBBETS ingestelde Commissie van Weldadigheid, bestaande uit kerkeraad en armbesturen, stelde voor, aan de weduwe jaarlijks een pensioen van Regeeringswege ad *f* 75.— te doen verleen. De Opperbevelhebber adviseerde *Oorlog* om met dit voorstel mede te gaan, wegens de tijdsomstandigheden, „en vooral den alleszins goeden indruk, welken een dergelijk blijk van 's Konings welwillendheid voorzeker hier ter stede zal verwekken”. Toen eene maand later 's Konings goedgunstige beslissing volgde, berichtte DIBBETS, dat zij „algemeen deelneming” verwekt had, en „den verwachten indruk op de gemoederen te weeg gebracht (was.)” (1)

Den 19^{den} Mei had de lijkdienst voor het slachtoffer van DU MOULIN's drift plaats. „Duizende menschen”, berichtte de Opperbevelhebber den volgenden dag, „waren op de been; alles is rustig afgeloopen.” Ook begon de kalmte allengs, ofschoon niet geheel, terug te keeren. „De gemoederen”, luidde het rapport van 26 Mei, „welke door het ongelukkig voorval van den Luitenant DU MOULIN eenigermate waren gaande gemaakt, laten zich nu weder geruststellend aanzien; evenwel hebben steeds geheime bijeenkomsten der kwaadwilligen plaats, waarop de waakzaamheid der politie voortdurend is gevestigd.” Het spreekt van zelf, dat de Belgische bladen niet nalieten het gebeurde in een voor het Nederlandsch gezag vijandigen geest uit te buiten. (2)

(1) Rapporten van 27 Mei en 18 Juni 1831.

(2) Zoo leest men in de Brusselsche *Émancipation* van 19 Juni uit Maastricht: „Les habitans de Maastricht, ayant résolu de faire célébrer, dans le courant de la semaine passée, un second service funèbre pour le malheureux VERKOZEN, lâchement assassiné par l'officier hollandais DU MOULIN, une foule immense d'habitans assista à cette douloureuse cérémonie. Le général DIBBETS crut prudent de prendre à cette occasion des mesures extraordinaires de précaution. Il fit charger sans retard toutes les pièces d'artillerie, qui se trouvent braquées sur les places et dans les principales rues, et ordonna aux artilleurs de demeurer à leurs pièces, mèches allumées, pendant toute la durée du service funèbre.

„Dans l'impuissance de manifester autrement leurs sentimens à l'égard des

Den 8sten Juni 1831 veroordeelde de Krijgsraad den schuldige tot vervallenverklaring van den militairen stand en onthoofding; het vonnis werd door het Hoog Militair Gerechtshof dd. 1 November d.a.v. in appèl bevestigd. Een Koninklijk Besluit van 5 Februari 1832 veranderde het evenwel bij wege van gratie in correctioneële gevangenis gedurende 5 jaren; de vervallenverklaring bleef gehandhaafd. In eene memorie van 15 September 1831 staat verschoonend: „Men wil en met grond geloven, dat hij soms vlagen van krankzinnigheid heeft”. Naar aanleiding van een verzoek om remissie in 1835, deed de Opperbevelhebber den veroordeelde, die eigenlijk naar Leiden had moeten gaan, in de gevangenis voor zich komen. „Door verschillende aan hem gedane vragen”, rapporteerde DIBBETS hierover dd. 24 October 1835 aan *Oorlog*, „kwam hij mij voor, zooals dan ook de cipier getuigde, zijne misdaad met waar berouw in te zien, zijn lot gelaten te ondergaan, en zijne driften meer te kunnen beteugelen. Hij verklaarde zelve te gevoelen, een verloren mensch voor de maatschappij te zijn, doch dat hij door zijn gedrag zou trachten, zijne volgende ongelukkige loopbaan als christen te bewandelen.” Den 5^{den} Februari 1837 was zijne straf ten einde; met het openen der poort verliet hij de voor hem rampzalig geworden vesting, zich begevende naar zijne ouders te Beek bij Nijmegen.

Ten slotte nog over de veroordeeling van een paar deserteurs, omdat zich ook daarbij eenige teekenende incidenten voordeden.

JAN MATHYS SCHOLS, geboortig uit *Geleen*, provincie Limburg, was den 6^{den} October 1830 als milicien bij de infanterie in burgerkleeding gedeserteerd en had als Zuid-Nederlander bij de Belgen dienstgenomen. Nochtans waagde zich de 28-jarige in Februari 1834 te Maastricht. Den 24sten herkend, werd hij gevangen genomen en door den Krijgsraad tot 10 jaar kruiwagenstraf veroordeeld, met vervallenverklaring van den militairen stand. Daar hij als Zuid-Nederlander beschouwd werd, schenen er bij het departement van Oorlog en bij den Prins van Oranje wel motieven te bestaan een verzoek om gratie in gunstige overweging te nemen, maar zoowel de Auditeur-Militair, als de Opperbevelhebber oordeelden er anders over. — Ten gevolge van de dd. 18 November 1833 gesloten conventie te Zonhoven, konden Nederlandsche troepen over Belgisch grondgebied tusschen Maastricht en Holland reizen; de étapeplaats was het Belgische Bree, waar men nevens een Belgisch officier, een Nederlandsch commissaris, den Majoor MENSCH, had. De veroordeelde SCHOLS moest nu over deze plaats de reis maken naar de strafgevangenis te Leiden. In den ochtend van den 24sten October 1834 verlieten met hem 16

Hollandais, les habitans de Maestricht ont donné à l'offrande, dans une collecte, faite pendant le service funèbre, des sommes dont le total s'est élevé à près de 2000 florins au profit de la veuve et des enfans de VERKOZEN. Les plus pauvres, les mendiens même, ont voulu faire leur offrande. Voilà comme on aime les Hollandais à Maestricht.”

militaire veroordeelden, onder een escorte van verlofgangers, Maastricht. Intusschen waren de broeder en de oom van SCHOLS met de reis bekend gemaakt, zoodat zij zich in allerijl naar Bree begaven, om de invrijheidstelling als Belg te erlangen van den Belgischen commissaris. Ook vernam Majoor MENS0 in den avond van den 24sten, dat zich eenige inwoners van Bree hadden vereenigd, ten einde maatregelen te beramen om den veroordeelde met geweld in vrijheid te stellen. De commissaris nam bij aankomst van het transport dadelijk maatregelen; de schildwachten bij het provoosthuis werden verdubbeld en vier marechaussees van het geleide gedurende den nacht mede daar gesteld. Het bleef dientengevolge rustig, zoodat het transport in den ochtend van den 25sten zijn weg kon vervolgen, niettegenstaande de Belgische commissaris den 24sten onderstaanden brief aan MENS0 over SCHOLS had geschreven:

„Cet individu appartient au 6ième régiment d'infanterie de ligne belge; il était depuis un an en congé illimité dans sa famille, lorsqu'il y a quelques mois, étant allé à Maestricht, il y fut reconnu et arrêté comme déserteur de la 14e afdeeling des Pays Bas, qu'il avait quitté en 1830 pour rentrer en service de la Belgique, sa patrie.

„Je m'explique mal, Monsieur le Commissaire, comment il peut se faire qu'un soldat belge soit mis en état d'arrestation en Hollande, lorsque, par le fait de la révolution, tous les militaires belges, rentrés dans la mère-patrie, sont libérés du service hollandais; en conséquence je viens réclamer votre intervention pour que le nommé SCHOLS soit immédiatement mis à ma disposition pour être renvoyé, par mes soins, au 6ième régiment de ligne belge, auquel ce soldat appartient.”

Majoor MENS0 bepaalde er zich toe, dezen brief den 25sten den Maastrichtschen Opperbevelhebber aan te bieden, die er MENS0 per omgaande, als volgt, op antwoordde:

„Het daarbij aangevoerde, omtrent den deserteur J. M. SCHOLS, op belgische of revolutionnaire begrippen gegrond, zal nimmer bij ons van eenigen invloed zijn. Het vonnis tegen hem door Nederlandsche regters gewezen, doet meer af dan al hetgeen daartegen kan worden geschreven of ingebragt. De redenering van den belgischen commissaris, te dier zake, strijdt met alle beginselen des regts, en is het overbodig daarover verder uit te weiden. — De genomen voorzieningsmaatregelen worden, bij soortgelijke omstandigheden, steeds aanbevolen.”

Toen intusschen de Belgische commissaris nader op de invrijheidstelling bleef aandringen, droeg de Opperbevelhebber den Majoor MENS0 op, hem mede te deelen, wat tot de veroordeeling had geleid, „waaruit dus vanzelf volgt”, besloot dit schrijven van 30 October 1834, „dat het onderhavig verzoek in geene aanmerking kan worden genomen”. MENS0 vroeg daarop nader zijn chef, welk gebruik van dien brief kon worden gemaakt, hetgeen DIBBETS dd. 4 November alsnog deed verklaren: „Dat van mijne missive dd. 30 October l.l. N°. 904 gebruik kan worden gemaakt dáár en waar men zal goedvinden; en dat niet alleen aan

dezelve wordt gerefereerd, maar steeds in dergelijke omstandigheden, de wettelijke verordeningen bij ons zullen worden achtervolgd en gehandhaafd.”

Eene ongeveer gelijke geschiedenis, maar waarin zich zelfs PALMERSTON mengde, deed zich het zelfde jaar 1834 voor met zekeren PASMANS, die den familienaam droeg van een katholiek martelaar van Nederlandsch calvinistische onverdraagzaamheid, althans naar het oordeel van een katholiek schrijver.¹⁾

In het najaar van 1830 was de soldaat WILLEM PASMANS uit Maastricht gedeserteerd en bij het Belgische leger overgegaan. Later werd hij te Valkenburg vertrouwd en spion van den aldaar gevestigden Belgischen districtscommissaris VAN DE WEYER, broeder van den bekenden SYLVAIN, vertegenwoordiger van het Brusselsche bewind te Londen. Den 16^{en} Juli 1834 waagde PASMANS zich in de nabijheid van het glacis der vesting; hij werd gevangengenomen en als de deserteur van 1830 herkend. Zoodra men hiervan te Brussel kennis had gekregen, schreef Generaal HUREL aldaar dd. 23 Juli 1834 den volgenden brief aan den Maastrichtschen Opperbevelhebber: „D'après les rapports qui me parviennent j'apprends que le nommé PASMANS, GUILLAUME, de Vieux Fauquemont, soldat en congé illimité, appartenant à l'armée belge, avait été arrêté le 17 courant par la garde, établie à la porte de Wijck et était retenu dans la forteresse dont vous avez le commandement supérieur. La conduite de ce militaire, en se présentant devant Maestricht, n'offre aucun caractère hostile et ne peut être taxé que d'imprudence. Je me plais à croire, Monsieur le Général, que vous l'apprécierez aussi bien que moi. Par ces motifs, je veux vous prier de vouloir en user à l'égard de PASMANS, comme nous l'avons fait dans des circonstances à peu près semblables, envers des militaires de votre nation, qui s'étaient imprudemment engagés sur notre territoire, en mettant le soldat sus mentionné en liberté et le renvoyant dans ses foyers.”

A peu près semblables. Daar zat juist het verschil, hetwelk de Opperbevelhebber dd. 24 Juli 1834 kortweg deed antwoorden: „que le nommé GUILLAUME PASMANS, reconnu à la porte de Wijck, comme déserteur des troupes sous mes ordres, pendant l'état de siège, a été arrêté et traduit devant le conseil de guerre.”

Nu richtte SYLVAIN VAN DE WEYER dd. 11 Augustus 1834 eene nota over het incident aan minister PALMERSTON. Het stuk is wel lang, maar geenszins onbelangrijk. Vooreerst omdat men er uit leert, hoe door onvolledige voorstelling van het feitelijke de Belgische diplomatie uitmuntte, maar vooral ook omdat hierin weder eene rol speelt de ramp-

¹⁾ Den 19^{den} Juli 1638 werd GERARDUS PASMANS, Jezufetenpriester te Maastricht, oud 50 jaar, onthoofd wegens verraad. Zie „*De Toestand van het Katholicisme te Maastricht in 1638 nader toegelicht*”. Bijdrage voor het Genootschap Limburg, door H. J. NUYTS, Gemeente-Archivaris te Maastricht (Roermond 1901).

zalige Antwerpsche proclamatie des Prinsen van Oranje van 16 October 1830; immers duidelijk genoeg wordt te kennen gegeven: wanneer men eenvoudige soldaten als deserteur straft, wat verdiende dan niet de Prins van Oranje zelf? ¹⁾ Ziehier daarom de Nota in haar geheel:

Le Soussigné etc. a l'honneur d'appeler l'attention de LORD PALMERSTON sur un nouvel acte de violence, exercé par les autorités Hollandaises.

Le nommé GUILLAUME PASMANS de Vieux Fauquemont, province du Limbourg, s'étant rendu à Maestricht le 18 du mois dernier, y a été arrêté comme déserteur. Cet homme, renvoyé en congé illimité dans ses foyers, dans le courant du mois de Décembre dernier, se trouvait effectivement comme volontaire au service de la Hollande, et il le quitta au moment de la révolution pour se ranger sous le drapeau de ses compatriotes par suite de la Proclamation du Prince d'Orange, datée du 16 Octobre 1830, et de Son ordre du jour du 18. Dans la première de ces pièces le Prince, après avoir déclaré qu'il reconnaissait les Belges comme nation indépendante, ajoutait: „Je me mets ainsi dans la Province que je gouverne à la tête d'un mouvement qui vous mène vers un état de choses *nouveau* et stable, dont la *nationalité* fera la force.” Dans Son ordre du jour, S. A. R. annonçait que la séparation entre les nationaux Belges et Hollandais, par corps, aurait lieu sous peu, par les soins du général VAN GEEN.

Il n'échappera pas à LORD PALMERSTON que ce langage dans la bouche du Prince d'Orange, a dû nécessairement exercer une grande influence sur l'esprit des militaires et les porter à se regarder comme libres d'abandonner leur ancien drapeau.

Il paraît que l'autorité militaire de la forteresse a manifesté l'intention de traiter le sieur PASMANS avec toute la rigueur des lois militaires, sans considérer que ces lois doivent fléchir devant les circonstances extraordinaires dans lesquelles les militaires belges se sont trouvés placés à l'égard de la Hollande, et qu'ils demeurent naturellement déliés de leur serment par le fait de la séparation des deux pays. La position du sieur PASMANS a excité toute la sollicitude du gouvernement belge, qui s'est empressé d'en donner connaissance à S. E. l'ambassadeur de S. M. Britannique à Bruxelles, ainsi qu'aux envoyés d'Autriche, de France et de Prusse. Le Soussigné espère que la position de ce militaire fixera sans retard l'attention de LORD PALMERSTON. Il est convaincu que S. E. ne verra dans son arrestation qu'un acte empreint d'un caractère d'extrême violence. Il n'hésite pas à réclamer constamment les bons offices du Gouvernement Britannique en faveur de ce malheureux prisonnier, à l'effet de suspendre le coup qui est sur le point de le frapper.

¹⁾ Zie over die proclamatie mijn artikel in *De Tijdspiegel* van October 1902, blz. 200 vgg. en LL. blz. 112 vgg.

L'intervention active et bienveillante du Gouvernement Brittanique amènera sans doute le prompt élargissement de ce citoyen belge. Le Soussigné saisit cette occasion etc.

Karakteristiek is evenzeer de lastgeving dd. 12 Augustus 1834, die daarop PALMERSTON met vorenstaand stuk aan den Britschen gezant te 's-Gravenhage deed toekomen. Zij is, vertaald, van den volgenden inhoud:

„Ik draag U op deze Nota mede te deelen aan den Baron VERSTOLK, en om aan hem uit te drukken den zekeren wensch van Zr. Ms. Regeering, dat eene handeling zoo onregtvaardig, en zoo zeer afwijkende van elk beginsel, dat de wederkeerige gemeenschap der Natiën regelt, niet is geautoriseerd, en ook niet gewettigd zal worden door het Hollandsche Gouvernement.

„Het is klaarblijkelijk, dat de proclamatiën van den Prins van Oranje, welke door den Heer VAN DE WEYER worden aangevoerd, ten volle alle Belgen regtvaardigden, welke te dier tijde bij het Hollandsche leger dienden, zich van de Hollandsche troepen af te scheiden en zich onder de Belgische vanen te stellen. Maar al waren ook zoodanige Proclamatiën niet uitgevaardigd, zoude nothans de handeling van den Hollandschen gouverneur van Maastricht in het tegenwoordig geval nimmer te regtvaardigen zijn geweest.

„De soldaat, door hem gearresteerd, zoo al schuldig aan iets, is niet schuldig aan desertie, doch aan opstand; maar hij deelt dit misdrijf met geheel het Belgische volk, en het zoude eene ongehoorde gewelddaad zijn, om in den tegenwoordigen staat van zaken, een enkel persoon te straffen, voor de daden door eene Natie begaan.”

Generaal DIBBETS, al deze stukken ontvangende, zette in zijn antwoord aan *Oorlog* dd. 25 Augustus 1834 het gebeurde uiteen, waarna hij aldus vervolgde:

„Volgens den inhoud der beide hiernevens teruggaande diplomatieke nota's heeft deze zaak een meer gewichtig doel dan wel het lot van PASMANS zelven, daar in deze nota's, onder anderen als beginsel wordt aangenomen, dat 's Lands wetten moeten zwichten voor de buitengewone omstandigheden, waarin de Belgische militairen in het algemeen gedurende de onlusten hebben verkeerd; en dat alzoo de door een aantal van hen gepleegde meened, verraad en desertie ongestraft behoorden te blijven. Ongelooflijk moet eene zoodanige taal den onpartijdigen regter, ja, elk weldenkend mensch, voorkomen; de gevolgen hiervan zouden voor het Vaderland allernoodlottigst kunnen zijn. Het vonnis van den krijgsraad te velde in de zaak van den luitenant LE BRON DE VEXELA ¹⁾ bewijst voldoende, dat de krachtige woorden van LORD PALMERSTON geen invloed zullen hebben; en dit wordt al verder gestaafd door de erkenning als deserteur van DAINE en den luitenant der genie BOSCH. Mijne positie zoude vooral in de veronderstelling, dat PASMANS na de uitspraak

¹⁾ Zie over dit, te Breda geveld, vonnis: *De Militaire Spectator* van 1832, 1ste Jaargang, blz. 14.

van het vonnis in vrijheid werd gesteld, allermoeijelijkst kunnen worden, zonder nog de gevolgen te berekenen, die dit op de bezetting zoude te weeg brengen. Ik ben alzoo eerbiedig van oordeel, dat 's Lands wetten voor geene diplomatieke nota's behooren te wijken, maar in volle kracht moeten worden gehandhaafd." Dit krachtvol schrijven — het was wel noodig, want te 's-Gravenhage bleek wankelmoedigheid aan de orde van den dag, — werd den 26sten gevolgd door eene herinnering aan de veroordeeling van den hiervoren vermelden SCHOLS, die in geheel gelijke omstandigheden had verkeerd. Den 1sten September 1834 werd PASMANS, evenals SCHOLS, veroordeeld tot 10 jaren kruiwagenstraf en vervallenverklaring van den militairen stand. Het vonnis werd den 15^{en} d.a.v. voor het front der parade uitgesproken. „Dit gaf dan ook aanleiding”, rapporteerde de Opperbevelhebber, „dat zich daarbij eene groote menigte tegenwoordig bevond.” Ook PASMANS onderging derhalve zijne straf, doch drie jaren later ontving hij gratie en werd dientengevolge den 3^{en} Februari 1838 vrijgelaten. Sinds bezocht hij nog dikwerf de Limburgsche hoofdplaats.

In 1837 deed zich andermaal eene quaestie voor als met PASMANS, namelijk met den te Maastricht opgevatten deserteur PIETER SCHEPERS, die in 1830 evenzeer onze vanen had verlaten. De minister van Buitenlandsche Zaken VERSTOLK VAN SOELEN gaf, wel is waar, in zijn advies dd. 7 Februari 1837 aan den Koning te kennen, dat er niets anders op zat, dan om dezen deserteur op gelijke wijze te behandelen, als met PASMANS was geschied, doch het advies besloot aldus: „Intusschen vermeent de Ondergeteekende het zich opdoen van dergelijke gevallen steeds te moeten beschouwen als ongelegen, alzoo derzelver vervolging doorgaans weinig of geen nut sticht en de moeijelijkheden niet waardig is, waarmede dezelve veelal gepaard gaat. Alhoewel men dus, naar mijn inzien, met geene goede houding op de beginselen kan toegeven, wanneer er eenmaal reclamatiën zijn ingekomen, zoude hij voor wenschelijk achten, dat vòòr dien tijd eene ontvlugting van den gearresteerde aan zijne lastige verschijning een einde maakte.” De Koning ging evenwel op deze zonderlinge raadgeving niet in. Bij rescript van 12 Februari 1837 werd machtiging gegeven om „met opzigt tot de aanhouding te Maastricht van den Nederlandschen deserteur P. SCHEPERS op gelijke wijze te handelen, als krachtens Ons rescript van den 12^{en} September 1834 N°. 75 in de zaak van W. PASMANS is geschied, zoo wat betreft de teregtstelling van den gearresteerde, als ten aanzien van de beantwoording van de reclames, welke ten deze door de Engelsche of Fransche Legatiën eventueel mogten worden gedaan.”

VII.

BRANDEN IN DE VESTING.

Met de plannen, der in Maastricht wonende ontevredenen om tot opstand te geraken, hield niet onwaarschijnlijk verband het stichten van

brand, ten einde van de daardoor ontstane verwarring voor hun doel gebruik te maken. ¹⁾

Het spreekt wel vanzelf, dat in ieder geval tegen het ontstaan van brand met de grootste zorg werd gewaakt. Gaat men van de onderstelling uit, dat de Opperbevelhebber ieder ongeval van beteekenis in dat opzicht aan *Oorlog* heeft gerapporteerd, dan moet men tot de waardeerende conclusie komen, dat de voorbehoedmiddelen het grootste succes hebben gehad.

In den aanvang van 1831 stond de garnizoensbakkerij onder het be-
heer van den 1ste Luitenant der infanterie DOMINICUS JOSEPHUS GRONDAL,
die er woonde. Met de meeste nauwgezetheid had hij steeds zijne on-
dergeschikten aangemaand tegen brand te waken, en daartoe ook per-
soonlijk trouw zijne inspectiën gedaan. Bij het eindigen der werkzaam-
heden tegen 4 uur in den middag, was het de gewoonte om het voor
den volgenden dag bestemde brandhout, dat altijd min of meer nat
was, in den oven ter droging te leggen en het er eerst 's avonds negen
uur uit te nemen, als wanneer het op den grond werd gelegd. Dit
vond ook plaats in den avond van den 2^{en} Februari 1831; bij het
later plaats gehad hebbende onderzoek, verklaarde een korporaal,
dat het uit den oven gehaalde „zeer warm was, wijl het hout roo-
kende of beter gezegd wasemende was”; aldus werd het in de nabij-
heid zich bevindende mandenwerk aangestoken. — Luitenant GRONDAL,
des avonds ten tien ure in zijn kwartier terugkomende, ging ongelukkig
niet nog eens naar de bakkerij zien, vertrouwende op de mededeeling
van den burgerlijken waker, die naast de bakkerij in eene kamer met
een militair sliep, dat er niets bijzonders was. De waker had zich daarop
ook ter ruste gelegd, toen een kwartier later een sterke rook hem
hinderde; de bakkerij daarop willende binnentreden, sloegen hem de
vlammen te gemoet. Eerst om vijf uur in den ochtend was men den
brand meester, dank den ijver der nabij wonende mineurs en van een
klein gedeelte der burgers; gelukkig was er nog een oven beschikbaar
gebleven, zoodat men kon blijven doorbakken.

Het bleek nu, hoe goed de voorzorgsmaatregelen geweest waren, die
de Opperbevelhebber in geval van brand tegen noodelooze versterking
der orde had bevolen; gedurende den ganschen nacht was het in
de stad buitengewoon rustig gebleven. Bij eene dagorder van den 3^{en}
bracht hij, aanmoedigend, den soldaten hulde, die weder getoond had-
den, dat daar waar 's Konings dienst hen riep „een ieder wedijvert
zich te onderscheiden”. Te gelijker tijd kreeg het Gemeentebestuur bij
openbare aankondiging eene warme dankbetuiging. Het was nu ook,
herinnerde de Opperbevelhebber, voor het eerst geweest, dat burger
en soldaat gemeenschappelijk in toewijding gewedijverd hadden, hetgeen
mocht beschouwd worden „als een waarborg, voor alle omstandigheden,
waarin dezelve tot rust, orde en het welzijn der stad, weder mogt

¹⁾ Zie LL. blz. 116.

gevorderd zijn.”¹⁾ Het Gemeentebestuur, DIBBETS' mededeeling den 4^{en} afkondigende, verklaarde daarbij *zich te haasten* „dezelve aan de brave burgerij mede te deelen, met dankbetuiging tevens voor haar loffelijk gedrag, bij die gelegenheid aan den dag gelegd”. De Opperbevelhebber achtte intusschen de mogelijkheid niet uitgesloten, dat het ongeval door opzet was veroorzaakt. „Ik vrees”, berichtte hij toch den 3^{en} Februari aan *Oorlog*, „dat dit voorval zijn oorsprong in kwaadwilligheid vindt, dewijl sedert reeds twee maanden bedreigd werd, in dit etablissement en andere approvisionnementmagazijnen brand te stichten. DAINÉ moet tijdens zijn verblijf te Hocht zich uitgelaten hebben, dat het 't beste en zekerste middel tot het spoedig vermeesteren der vesting zoude zijn; geene middelen van voorzorg zijn daartegen gespaard geworden”. Een ernstig onderzoek, geleid door den chef der militaire politie, Kapitein-adjutant HENNEQUIN, waarbij Luitenant GRONDAL met de 20 geëmploieerden gehoord werden, bracht echter aan het licht, dat slechts onvoorzichtigheid in het spel was geweest, zoodat bij dagorder van den 6^{en} Februari 1831 werd bekend gemaakt, dat het ongeval vooral te wijten was geweest „aan pligtverzuim en verregaande achteloosheid van den 1ste Luitenant GRONDAL der 14^e afdeling infanterie, het beheer aldaar voerende”; hij kreeg 14 dagen provoost.

Den 12^{en} Maart 1832 ontstond er een onbeduidende brand in de infirmerie, aan de St. Pieterspoort nabij het Arsenaal gelegen; „de thans wel georganiseerde brandspuitendienst” kon dien dadelijk blusschen. Met den zelfden gelukkigen uitslag verliep een brand in een der stallen van de kurassiers, aan de Brusselsche poort, die eene maand later, namelijk in den nacht van den 10^{en} op den 11^{en} April 1832, uitbrak. „Volgens bijgaand proces-verbaal”, luidde des Opperbevelhebbers rapport over dezen brand, „zoude de oorzaak van dit voorval, aan de onvoorzichtigheid van den kok te wijten zijn. Zonderbaar is het echter, dat van de vier reizen er sedert 1½ jaar alhier brand plaats heeft gehad, zulks driemaal aan militaire etablissementen is geweest, als de Garnizoensbakkerij, Infirmerie nabij het Arsenaal, en nu aan de stallen; dat kwaadwilligheid hieraan wellicht niet vreemd is, konde zich alzoo doen veronderstellen.” Nooit echter hebben de daarop gevolgde onderzoekingen het vermoeden van kwaadwilligheid bevestigd, ook niet toen in den avond van den 16^{en} April 1835 brand ontdekt werd in het laboratorium, die men weder dadelijk meester werd, dank vooral Kapitein HENNEQUIN, „steeds bijzonder actief en waakzaam”; evenmin toen den 23sten Mei 1836 brand ontstond, ten gevolge van de slechte inrichting der lantaarns, in een der stallen van de veldartillerie bij de Tongersche poort.

VIII.

VAN OOGZIEKTE ONDER HET GARNIZOEN.

De Opperbevelhebber nam evenzeer voortreffelijke maatregelen in het belang der gezondheid van den soldaat, doch de ophthalmie, die het

¹⁾ Beide stukken in de *Staats-Courant* van 9 Februari 1831.

garnizoen teisterde, scheen met alle voorzorgen te spotten. Eerst met 1833 wist men er perken aan te stellen, door het aanbrenge in alle kamers der kazernen van ventilators, waarvan de schuiven gedurende den zomer werden weggenomen; voor de volkomen genezing bleek toen ook zeer bevorderlijk, dat de herstelden eenigen tijd in de voorstad St. Pieter, langs de Maas, werden gehuisvest, om de aldaar zoo gezonde lucht te genieten; verder werd gedurig toezicht gehouden op de voeding en levenswijze van den soldaat. „Wanneer men thans”, rapporteerde de Opperbevelhebber dd. 21 September 1833 aan *Oorlog*, „in een der Belgische bladen leest: L'ophthalmie, qui s'acharne à l'armée belge, est une grande calamité pour les soldats, pour les familles et pour la nation. Il n'y a pas de commune où on ne voit de nos miliciens renvoyés de service dans un état déplorable, les uns complètement aveugles, les autres ayant l'organe de la vue tellement affaibli, qu'ils retombent à la charge de leurs familles. Le *Moniteur* vient d'annoncer que déjà 279 ont été jugés dignes d'une pension — is het niet zonder belang U.E. bekend te maken, dat men deze zoo noodlottige kwaal voor den soldaat, sedert nu eenigen tijd, alhier meester is geworden; alzoo er zich, volgens hierbij overgelegd ziekenrapport van heden, slechts 21 in het hospitaal bevinden, terwijl dit getal, nu één jaar geleden, meer dan *honderd* bedroeg.

„In het laatst van het jaar 1831 nam de oogziekte zoo verbazend toe, dat men de gevolgen voor de dienst der vesting begon te vreezen; alle middelen werden ook in het werk gesteld, om de vermoedelijke oorzaak op te sporen, gelijk U.E. zich zal kunnen overtuigen uit het gevraagd rapport van den Kapitein HENNEQUIN, dat ik de eer heb hierbij in originali over te leggen. Uit dat rapport blijkt dan ook, dat de reden van het bijna geheel ophouden dezer kwaal is toe te schrijven aan de bevolene voorzieningsmaatregelen, als:

1. Eene ruimere huisvesting van de troep;
2. De *ventilateurs* in alle vertrekken aangebragt; en
3. Het doen inkwartieren eener kompagnie in de voorstad *St. Pieter*, ten einde zoodanige manschappen, welke het Hospitaal verlaten, tot hun volkomen herstel, gedurende eenigen tijd, bij deze kompagnie in subsistentie te doen stellen.

„Daar nu de geneeskundige behandeling sedert jaren geene verandering van eenig belang heeft ondergaan, kan men het er wel stellig voor houden, dat vooral het bevorderen eener meerdere doorstraling van lucht, als ook het genot der buitenlucht voor de reconvallescenten, de hoofdoorzaken zijn, waaraan de buiten verwachting verwijderde oogkwaal te wijten is.”

Ook in volgende jaren genoot de Opperbevelhebber de voldoening, dat de ziekte zoo goed als verdwenen bleek, zoodat hij den 21sten November 1837 het volgende aan *Oorlog* kon berichten:

„Voor eenige dagen werd aanvraag gedaan tot het binnenkomen van den doctor KERKHOF uit Antwerpen, doch vermoedde, dat zekere offi-

cier van gezondheid DE KIRCHHOF, geboren te Heerlen, in deze provincie, en schrijver van verschillende geneeskundige werken, bepaaldelijk over de oogziekte, welligt dezelfde persoon konde zijn, zoo als dan ook later is gebleken. Ofschoon niets te zijnen laste bekend, is hem de toegang, als in Belgische dienst, geweigerd; daarenboven moet het een praatziek, woelig mensch zijn. Hoogstwaarschijnlijk was zijn oogmerk om in persoon te onderzoeken, welke de oorzaken of aangewende middelen zijn, dat bij deze bezetting, geene oogziekte meer bestaat, alzoo het getal van tien ligte oogzieken, niet noemenswaardig is; terwijl daarentegen, volgens de Belgische dagbladen, bijna 2000 militairen daarmede zijn aangedaan, waarvan 700 in het hospitaal te Namen en in het kamp van Beverloo. Voorzeker moet het opzien baren, dat men, in het zoo digtbij gelegen Maastricht deze schrikkelijke kwaal heeft kunnen meester worden."

Gebruik van Cavalerie.

I. SAMENWERKING MET DE INFANTERIE EN NOODZAKELIJKE VERDEELING TEN BATE DER BEVELVOERING.

De verschillende meeningen, welke bestaan over het gebruik, dat van de cavalerie behoort gemaakt te worden vóór, tijdens en ná het gevecht, doch vooral in de periode vóór het gevecht, en het niet overeenstemmend gebruik van dit Wapen bij de groote weermachten, maken het niet gemakkelijk om zich een scherp omljnd beeld te vormen, wat dan wel het meest rationeele gebruik behoort te wezen, en welke indeeling beantwoordt aan alle eischen, die verantwoordelijke commandanten moeten stellen tot volvoering van hunne taak.

In het algemeen is men het erover eens, dat cavalerie het Wapen bij uitnemendheid is, om de noodige inlichtingen ten behoeve der bevelvoering te verschaffen; zonder eenige kennis van den toestand te handelen, is tasten in den blinde, en beslist optreden kan er dan ook slechts zelden mede gepaard gaan.

Dat de cavalerie een hulpwapen is, óók daarover zijn wij het allen eens, al wordt in de practijk daarmede gewoonlijk weinig rekening gehouden. Vraag eens aan een cavalerist, hoe dikwijls het woord „infanterie” genoemd wordt, gedurende de oefeningen of bij het aangeven van eene oefening door den eskadronscommandant?

Deze fout is van meer ingrijpenden aard, dan men oppervlakkig zou denken, want wil men de vredesoefeningen als maatstaf beschouwen van het tactisch inzicht van onze cavalerie-aanvoerders — en dit moeten wij doen —, zou er dan niet nog heel wat te verbeteren vallen?

De weifeling omtrent het gebruik der cavalerie, welke vaak wordt waargenomen bij de kameraden der infanterie, die ons bevelen of instructiën zullen moeten geven, is er een rechtstreeksch gevolg van.

Alle oefeningen moeten nauw samenhangen met het gebruik, dat men zich voorstelt van de cavalerie te maken, of liever met het gebruik, dat voor den goeden gang van zaken noodzakelijk is.

De Commandant van het Veldleger, de commandanten van brigades of detachementen met zelfstandige opdracht zijn degenen, die zich in

de eerste plaats moeten afvragen, welk gebruik is noodzakelijk tot bereiking van het einddoel? In het antwoord op deze vraag moet de cavalerie-officier stof vinden voor zijne oefeningen, daar de uitvoering der gegeven opdrachten aan hem wordt overgelaten. Deze oefeningen gelden in hoofdzaak niet den huzaar, doch het kader, de officieren allereerst, aangezien de organisatie van den veiligheids- en van den verkenningsdienst, naar aanleiding der ontvangen instructie, van hen afhangt en zij dienovereenkomstig hunne bevelen moeten leeren geven.

Het gebruik van de cavalerie! Dit is de groote vraag, welke beantwoording in de eerste plaats elken commandant, die cavalerie onder zijne bevelen krijgt, in de tweede plaats den cavalerist zelf, als leidraad voor zijne oefeningen, belang moet inboezemen en waarin hij ook verplicht is zich in te denken, indien hij zijne taak ernstig opvat.

Wat maakt de zaak moeilijker, dan zij werkelijk is? Onzes inziens, de groote verwarring, die er heerscht omtrent de vraag, aan welke cavalerie de eene, aan welke cavalerie de andere, nog dringender opdracht te geven, zonder dat daarbij voldoende rekening wordt gehouden met de mogelijkheid of verschillende opdrachten wel aan ééne en de zelfde afdeeling kunnen opgedragen worden, zonder dat wordt nagegaan onder wiens bevelen afdeelingen cavalerie, met zekere taak, behooren geplaatst te worden, om dien persoon in staat te stellen, de volle verantwoordelijkheid te dragen.

De vele opdrachten, waaraan de cavalerie gelijktijdig moet gevolg geven, maakt verdeling van arbeid noodig. Zooals wij zullen zien, is ééne cavaleriemacht niet in staat om de verschillende hoofdopdrachten veiligheids-, verkennings-, ophelderingsdienst te gelijker tijd uit te voeren; diensten, daarenboven ressorteerende onder verschillende commandanten. Daarom zullen wij moeten komen tot eene verdeling van de cavalerie, noodzakelijk ten behoeve van de bevelvoering, eene verdeling, die het onvermijdelijk gevolg is van de eischen, welke aanvoering en gevecht stellen. Verkeerd zou het zijn, dit versnippering van kracht te noemen, want versnipperen is alleen: het zonder geldige redenen zoodanig verspreiden van zijne afdeelingen, dat men daarvan niet het meest nuttige effect trekt; hier echter is de verdeling het middel om alle kracht, in de cavalerie aanwezig, ten volle te benutten.

De Commandant van het Veldleger moet de noodige operatievrijheid hebben, d. w. z.: hij moet, zoolang doenlijk, de beslissing in handen kunnen houden, of de strijd al dan niet zal aangenomen worden, terwijl hij, in bevestigend geval, in staat moet zijn om te juister tijd en in de gewenschte richting zooveel mogelijk krachten te vereenigen. Hem hiertoe in staat te stellen, is de taak der ophelderingscavalerie. Hare meldingen moeten den Commandant van het Veldleger, binnen de grenzen van het mogelijke, voortdurend op de hoogte houden van plaats, groepeerings- en beweging der vijandelijke strijdkrachten. Die opheldering

vindt haar doel in het contact met die vijandelijke colonnes, welke uit alle wapens bestaan.

Tot het snel verkrijgen van een inzicht in de groepeerings der vijandelijke strijdkrachten, zal de commandant van den ophelderingsdienst in het geraamte van de organisatie dier opheldering reeds dadelijk moeten opnemen de verst verwijderde doelen, die men op het oogenblik zelf, in verband met werkelijke of vermoedelijke vijandelijke bewegingen, kan voorzien.

Om een voorbeeld te noemen, de commandant van de strategische cavalerie van het II. Duitsche Leger (verondersteld dat de 5^e en 6^e cavaleriedivisie vereenigd onder zijne leiding stonden) had zijne verkenningorganen, behalve in de richting van Metz, ook reeds in de richting der eventueele afmarschwegen van BAZAINE naar Châlons moeten dirigeren, toen dat II. Leger zich nog ver oostwaarts van Metz bevond. Was dit geschied, dan had niet die weifeling bij het Duitsche Hoofdkwartier bestaan, waarvan het onbesliste optreden toen getuigde.

De cavaleriecommandant moet dus op de hoogte gebracht worden van de plannen van den legercommandant, om te kunnen beoordeelen, in welke richting hij het zwaartepunt der opheldering zal brengen. Dat hij daarom zijne instructie van den Commandant van het Veldleger ontvangt, komt ons natuurlijk voor. Degene, die de verantwoordelijkheid van de operatie draagt, geve zelf instructiën, om de samenwerking te waarborgen.

De elementen van den ophelderingsdienst, de officierspatrouilles en verkenningdetachementen, hebben slechts te maken met hun einddoel en met den vijand. Het gros der ophelderingscavalerie heeft tot taak deze elementen desnoods krachtdadig te steunen, zoodat aan de opdracht kan worden voldaan.

De geheele verantwoordelijkheid van dezen cav.-ct. ligt in het juist dirigeren en eventueel steunen zijner verkenningselementen, alsmede in de zorg voor de overbrenging der meldingen.

Het geheel is dus alléén afhankelijk van de bewegingen des vijands, vandaar het algemeen gebruikelijke woord „zelfstandige cavalerie”. Dit is de voornaamste reden, waarom aan de ophelderingscavalerie geen andere taak kan worden opgedragen; en zeker allermint nog die, van in verband met andere troepen te marcheeren, om deze te beveiligen.

Het Italiaansche ontwerpvoorschrift voor het gebruik der cavalerie is het eenige, dat hierop duidelijk de aandacht vestigt. Wij vinden daar: de ophelderingscavalerie moet vrijheid van handelen hebben; daarom kan aan haar de beveiliging van achter haar marcheerende colonnes niet worden opgedragen.

Er zijn nog meer redenen, doch hierop hopen wij later nog terug te komen.

Laten wij dus evenmin § 165 V.V. volgen en aan de ophelderingscavalerie opdragen, om op te helderen en 'svijands waarnemen te verhinderen, want verhinderen stelt op den voorgrond het zich stellen

tusschen de eigen infanterie en de vijandelijke cavalerie. En geeft deze verplichting de zoo noodzakelijke zelfstandigheid?

Eigenaardig is in dit verband de uitroep van den Kolonel CHERFILS: „Et maintenant fantassins, mes amis, croirez vous un peu à nous, cavaliers, qui ne travaillons que pour vous? Nous ne voulons être indépendants dans l'exécution de notre mission que pour mieux être l'esclave des succès que nous vous préparons”.

Nu is de mogelijkheid niet uitgesloten, door toevallige omstandigheden, dat men, zonder nadeel voor de opheldering, de dekking kan bevorderen, en naar onze meening zou hierop toepasselijk zijn het bekende gezegde van v. KLEIST: „Man verschleiert am besten, wenn man mit der Aufklärung dem Feinde recht nahe auf den Leib geht und seiner Kavallerie so viel zu schaffen macht, dasz sie gar nicht an eigene Initiative denkt”. Maar deze toevallige bate, alleen te verkrijgen met zeer overmachtige cavalerie, moet streng gescheiden worden van het beginsel: of ophelderen, of versluieren.

„Der Kavallerie Offizier soll wissen, welchem Zwecke er augenblicklich dient, um sein Verhalten danach einrichten zu können.”

Heeft de strategische- of ophelderingscavalerie voldoende licht verschafft om een besluit te kunnen nemen, en wordt dientengevolge in eene zekere richting gemarcheerd of eene afwachtingsopstelling ingenomen, dan behoeft de Commandant van het Veldleger of elke andere commandant, met bijzondere, zelfstandige opdracht, de noodige vrijheid van beweging om de eigen gestelde of de bevolen taak met zekerheid te kunnen uitvoeren. Onder vrijheid van beweging verstaan wij de mogelijkheid om die maatregelen te nemen, welke het tactisch succes waarborgen, c.q. innig contact met den vijand onmogelijk maken.

Binnen een bepaald rayon, afhankelijk van de sterkte der colonne, behoort hij dus ingelicht te worden omtrent alle bewegingen des vijands. Tot het inwinnen der noodige inlichtingen is natuurlijk het inrichten van een verkenningsdienst, minstens binnen een noodzakelijken minimumafstand, hoogst wenschelijk. Deze afstand hangt grootendeels af van de sterkte der colonne, daar elke colonne zekeren tijd behoeft om in gevechtsformatie op te marcheeren. Eenige speling in tijd om de gunstigste aanvalsrichting of een gunstig terrein te winnen, zal den Alg. Ct. ook wenschelijk voorkomen.

Deze ruimtebeheersching is eerst mogelijk, wanneer de daarvoor aangewezen cavalerie niet gebonden wordt door een voortdurend houden van gezichtsverband met de haar volgende infanterie, om deze tegen verrassingen te beveiligen; hiervoor is andere cavalerie noodzakelijk.

Daarentegen behoort zij wel te waken tegen eene verrassing van de bevelvoering, opdat bij het geven der gevechtsbevelen het initiatief aan eigen zijde blijft.

Deze verkenningscavalerie (voor een gemakkelijk overzicht geve men haar dien naam) zorgt dus, dat de Alg. Ct. vrijheid van handelen blijft

houden en niet verplicht wordt zich, op voor hem ongewenschte wijze, naar de handelingen van een vijand te regelen, die hem overvalt, alvorens alle gegeven bevelen kunnen zijn uitgevoerd.

Dat de verkenningscavalerie hare opdracht van dien commandant ontvangt, is logisch, omdat dezen het einddoel, dat hij bereiken wil, helder voor oogen staat; hij dus alleen in staat is de juiste instructiën te geven.

Het verband met de infanterie bestaat voorloopig slechts in het steeds op zekeren afstand blijven (in ruimen zin op te vatten), zoodat het betreden van dit rayon niet onopgemerkt kan voorbijgaan. Komt de vijand binnen dit rayon, dan begint voor deze cavalerie de tactische verkenning van de tegenpartij.

Wij voelen dus, dat de verkenningscavalerie niet geheel vrij in hare bewegingen is, en dat de benaming zelfstandige cavalerie, waarvan het V.V. nog al eens gebruik maakt, in dit opzicht absoluut verkeerd is.

Nogmaals willen wij er de aandacht op vestigen, dat de verkenningscavalerie hare instructiën behoort te ontvangen van den Alg. Ct., omdat deze zijne besluiten op hare meldingen moet nemen.

Eene groote fout is het dus, wanneer b.v. bij een detachement, met bijzondere, zelfstandige opdracht, de geheele cavalerie bij de voorhoede wordt ingedeeld:

- 1°. omdat de voorhoede slechts aan beveiliging mag denken;
- 2°. omdat de bevelvoering dan een orgaan zou ontberen, dat onmisbaar is voor het tijdig nemen van besluiten.

§ 230 V.V. zegt, dat wanneer voor de voorhoede geene zelfstandige cavalerie (men bedoelt hier verkenningscavalerie) den ophelderingsdienst (men bedoelt hier tactischen verkenningsdienst) verricht, het in den regel aanbeveling zal verdienen, dat de commandant der voorhoede, indien zijne cavalerie voldoende sterk is, het grootste gedeelte daarvan vooruit zendt, tot het verrichten van den bedoelden dienst.

Voorhoede-cavalerie, die ophelderingsdienst verricht!

Deze § heeft tot heel wat wrijving aanleiding gegeven. Noodig is het, hier scherp onderscheid te maken, zooals wij hierboven reeds aangegeven hebben. § 177 ademt den zelfden geest.

Wij zouden den voorhoedecommandant willen toeroepen: „schoenmaker, blijf bij Uw leest, bepaal U tot de beveiliging der hoofdmacht”; en den Alg. Ct.: „doe Uw werk zelf, geef zelf instructiën in overeenstemming met Uwe bedoelingen en geef het eenige middel, tot het verkrijgen van de voorhand bij een eventueel gevecht, niet uit eigen handen. Bij U berust de verantwoordelijkheid voor de daad, alzoo ook voor de rechtstreeksche voorbereiding daarvan”.

Wij hebben hier nagegaan, welke veel omvattende taak voor de cavalerie is weggelegd; eene taak, hoofdzakelijk bestaande in ophelderen op zeer grooten afstand voor de operatievrijheid en verkennen op beperkten

afstand voor de bewegingsvrijheid. En toch is er nog eene taak, niet minder gewichtig, n.l. de beveiliging.

Wel is waar, geeft de verkenningscavalerie, die steeds vooruit is, zoowel gedurende den staat van rust als van beweging, eenige beveiliging, doch niet die directe beveiliging, welke het geheel tegen plotselinge aanvallen en verrassingen van den vijand beschermt. Grootere vijandelijke afdeelingen zullen wel bijtijds door de verkenningscavalerie gesignaleerd worden, doch hier geldt het meer de kleinere afdeelingen, die onrust willen veroorzaken. Onrust in eene colonne, in een kantonement geeft aanleiding tot gejaagdheid, voortdurende inspanning, vermoeienis; dit te voorkomen, is de taak der veiligheidscavalerie, hier treedt het hulpwapen meer zichtbaar op den voorgrond. Wie hecht niet waarde aan eene infanterie, die moreel ongeschokt is? Leert niet elke oorlog, dat juist in den beginne de soldaat het meest vatbaar is voor ongewone invloeden, dat zijne zenuwen eerst na verloop van tijd bestand zijn geworden tegen plotselinge veranderingen in den toestand? En dan nog kan verrassing schrik en vrees verspreiden, die belemmerend op wil en zelfverloochening werken. De Kolonel CHERFILS drukte zich juist uit, toen hij zeide, dat de veiligheidscavalerie zorgt voor de „liberté morale”.

Het weten en het zien van cavalerie rondom hem, om voor de veiligheid te zorgen, geeft den infanterist rust, „moyennant quoi, il sera content et il faut qu'il soit content, c'est là le but essentiel de la cavalerie divisionnaire”.

Met de moderne vuurwapenen, zoowel met het geweer als met het kanon, is verrassing reeds op eenige kilometers afstand mogelijk; vandaar, dat de onmiddellijke beveiliging zich behoort uit te strekken tot op dien afstand. De infanterie zelf is hiertoe niet in staat, hare krachten behooren gespaard te worden voor het gevecht. De cavalerie, het hulpwapen, moet die taak verlichten en dus dezen dienst zooveel mogelijk overnemen.

Is eenmaal de verkenningscavalerie voor het front verdwenen, ten gevolge van de nadering van beide partijen, dan wordt de taak der veiligheidscavalerie omvangrijker; hierop hopen wij een volgenden keer terug te komen.

Resumeerende blijkt dus:

dat cavalerie noodig is ten behoeve van het Hoofdkwartier voor de operatievrijheid, en deze hare instructiën moet ontvangen van den Commandant van het Veldleger;

dat cavalerie noodig is voor het Hoofd- of Stafkwartier eener zelfstandige colonne ten behoeve van hare bewegingsvrijheid, en deze hare instructiën moet ontvangen van den commandant daarvan;

dat cavalerie noodig is bij elke colonne ten dienste der onmiddellijke beveiliging, ter beschikking van den commandant, die met den veiligheidsdienst is belast;

zoodat dus verdeling van cavalerie noodzakelijk is om de bevelvoering van hoog tot laag in staat te stellen de verantwoordelijkheid ten volle te kunnen dragen.

Uit de omschrijving van de taak, die aan de ophelderings-, verkenings- en veiligheidscavalerie ten deel valt, hopen wij, dat genoegzaam gebleken is, dat geen dezer cavalerieën daarenboven de taak van een ander deel op zich kan nemen; al wilde zij dit, zij is er niet toe in staat.

En al gebeurt dit nog wel eens eene enkele maal, zelfs dikwijls, en al gaat er geen roepstem van cavaleristische zijde tegen op, welke wijst op de onmogelijkheid, om eene dergelijke dubbele taak te vervullen, laten wij hopen, dat deze fouten, voortspruitende uit het zich niet bewust zijn van de voordeeligste wijze van gebruik der cavalerie, zullen verminderen, en dat eene meer doelmatige verdeling en toewijzing van het hulpwapen moge plaats vinden. Ons kleine wapen eischt een economisch gebruik.

Dat elke verantwoordelijke commandant zijne taak, wat de cavalerie betreft, niet endosseere op een ander, want deze is er verlegen mede en het dientengevolge verkregen resultaat wordt nul.

Nog eene enkele vraag blijft te beantwoorden, n.l. hoe moet de indeeling „im groszen Ganzen” zijn bij een detachement, dat eene bijzondere, zelfstandige opdracht heeft? Wij werken zooveel met detachementen, bijna uitsluitend, vooral bij oefeningen op de kaart, zonder de werkelijkheid voor oogen te houden, waarbij optreden minstens in divisieverband toch wel regel zal zijn. Nu de landweer — en misschien eerlang de landstorm — langzamerhand geformeerd wordt, wordt het afscheiden van deelen van het veldleger toch minder noodzakelijk.

Zeer zeker geven deze oefeningen in detachementsverband meer aanleiding om bevelen en instructiën te leeren geven, maar er kleeft eene fout aan dit stelsel, d. i. alweder het gebruik der cavalerie. In ongewone hoeveelheden, waarover dergelijke commandanten later nooit zullen beschikken, wordt dit wapen bij de oefeningen toegedeeld; in de werkelijkheid zullen deze commandanten echter hoogstwaarschijnlijk alleen veiligheidscavalerie bij hunne colonne hebben in geringen getale en, krachtens hare taak, niet bruikbaar voor verkenningen tot op den rand der kaart.

Waarom wordt niet bij voorkeur een deel van een grooter gevecht behandeld?

Doch ter zake, wij spraken over indeeling van cavalerie bij een detachement, met bijzondere, zelfstandige opdracht. Dat hier van ophelderingdienst sprake is, zal natuurlijk een ieder ontkennen en te recht. Een dergelijk detachement heeft hare opdracht ontvangen en bepaalt niet zelf hare taak.

Wat echter wel ingedeeld moet worden, dat is veiligheids- en verkeningscavalerie.

„L'indispensable, c'est la protection; le nécessaire, c'est la liberté de manoeuvre. L'indispensable d'abord, le nécessaire ensuite.”

Indeeling van het hoog noodige aan veiligheidscavalerie is dus een eerste vereischte voor den Alg. Ct.; de rest gebruike hij ten eigen bate, in den goeden zin, om zichzelf het initiatief voor te behouden en zijne bevelen bijtijds te kunnen geven, tot bereiking van het bijzondere doel.

W.

(Wordt vervolgd.)

Hoe ontwikkelt de Vestingartillerie meer gevechtskracht?

DOOR

K. E. OUDENDIJK.

Bovenstaande vraag heeft de Eerste-Luitenant REITSMA zich gesteld en het, volgens hem hierop te geven, antwoord heeft men kunnen lezen in de jongste September-, October- en November-afleveringen van dit Tijdschrift.

Uit een militair oogpunt zijn er moeilijk gewichtigere vragen denkbaar, dan die, hoe men de gevechtskracht van een deel der strijdmacht kan verhoogen. Wanneer dan ook eene dergelijke vraag ter beantwoording wordt opgeworpen, kan het niet anders dan hoogst nuttig zijn die belangrijke aangelegenheid aan eene zoo uitgebreid mogelijke gedachtenwisseling te onderwerpen. Het was deze overweging, die de Redactie van dit Tijdschrift tot mij het vereerende verzoek deed richten, om aan het, door den Heer R. behandelde, onderwerp mede eene bespreking te willen wijden.

Ik ben er de Redactie ten hoogste dankbaar voor, dat zij mij op deze wijze in de gelegenheid stelt, er wellicht ook iets toe te kunnen bijdragen, om de belangstelling in het bovenvermelde, gewichtige vraagstuk, dat ook mij zoozeer ter harte gaat, levendig te houden.

Het kan moeilijk worden ontkend, dat in de laatste acht à negen jaren de gevechtskracht onzer Vestingartillerie in hooge mate is toegenomen. In dit Wapen is de tactische geest ontwaakt. Niet langer is de exercitiebatterij, met de Oldebroeksche heide als korte afwisseling, nagenoeg uitsluitend *de* oefeningsplaats gebleven; de oefeningen in de *terreinen*, voorheen zoo nu en dan spontaan voorkomende, hebben thans eene blijvende plaats in onze oefeningsprogramma's ingenomen. En ook op het schietterrein openbaarde zich meer en meer de tactische geest. Niet langer beperkten zich de schietoefeningen nagenoeg uitsluitend tot elementaire vuren, doch sedert de laatste jaren is het streven merkbaar, om ook de schietkunst in tactischen zin op te vatten. Door dit alles zijn de tactische vraagstukken uit den Vestingoorlog — als: hoo-

gere bevelvoering, vuurregeling, vuurleiding, enz. — *in de practijk* onder de oogen gekomen. En zoo onstond zeer spoedig de behoefte aan een stel voorschriften en reglementen, dat, één samenhangend geheel vormende, de tactische beginselen moest bevatten, waarop de oorlogsdienst der Vestingartillerie in zijn geheel moet berusten. In deze behoefte is sedert 1901 voorzien. Of daarmee met één slag, menschelijkerwijs gesproken, het volmaakte was bereikt? Ik waag te onderstellen, dat de autoriteiten zelf, die ons die voorschriften schonken, dat niet hebben verwacht. Maar wat wel, gelijk ook de Heer R. opmerkt, dankbaar moet worden erkend, dat is de zeer groote vooruitgang, die daardoor in de tactische vorming onzer Vestingartillerie heeft plaats gegrepen, en voorts de gelegenheid, welke die voorschriften bieden, om het thans opgetrokken gebouw van de tactiek onzer Vestingartillerie, waar zulks noodig mocht blijken, te verbeteren met bouwstoffen, ontleend aan practijk en aan studie.

Het ligt voor de hand, dat de hier bedoelde voorschriften, voor zoover zulks mogelijk was, aan de practijk bij het Wapen zijn ontleend; zelfs zijn zij daartoe nog geruimen tijd, als ontwerpen, in beproeving geweest. En al kan men bij de behandeling van tactische vraagstukken de bespiegelende studie nimmer geheel uitschakelen, waar mogelijk zal toch rijpe ervaring den voornaamsten grondslag moeten vormen van belangrijke wijziging of omwerking van meer bedoelde reglementen.

Waar het hier de bespreking geldt van voorstellen tot eene zoodanige, ingrijpende wijziging heb ik gemeend het bovenstaande op den voorgrond te moeten stellen.

De Heer R. zoekt de meerdere ontwikkeling van gevechtskracht van de Vestingartillerie voornamelijk in eene geheel gewijzigde methode van vuurregeling en vuurleiding; hem is o. m. de tijd te lang tusschen het oogenblik, waarop het doel wordt gepeild, en dat, waarop het eerste schot valt.

Om dit aan te toonen, geeft de Heer R. een beeld van een vestingslag, zooals deze naar zijne voorstelling zal verlopen.

De lezing van dit gedeelte van het artikel, deed bij mij de gedachte opkomen, dat de Heer R. den strijd lang niet onvoordeelig voor den verdediger laat verlopen. Zoo laat de Schrijver den verdediger alle doelen tot op 6000 M. verkennen en vermeldt zelfs als eene groote teleurstelling, dat dit op een gegeven oogenblik nog maar tot op 4000 M. mogelijk is (blz. 723). ¹⁾

Heb ik den gedachtengang van den Heer R. goed begrepen, dan kan ik dien in het kort, als volgt, samenvatten:

¹⁾ Waar ik verwijs naar bladzijden, zonder nadere bijvoeging, worden die van het artikel van den Heer R. bedoeld.

Voorts zal ik de drie bekende voorschriften aanduiden, resp. met „V. Gr. V.,” „B. D.” en „Aanh. I, II, III of IV”.

De verdediger staat gereed in zijne stelling, de aanvaller moet hier-
tegen opmarcheeren; dus de verdediger kan, als hij maar snel genoeg
handelt, den aanvaller, terwijl deze nadert en dus nog weerloos is,
voornamelijk door artillerievuur vernietigen, ten minste zoodanig ver-
zwakken, dat het den verdediger mogelijk zal zijn, den aanvaller op
grooten afstand (minstens 5000 M.) van de stelling te houden. ¹⁾

De infanterie steunt de artillerie, hoofdzakelijk door afdeelingen, welke
niettemin mochten zijn doorgebroken, onder vuur te nemen, om deze
zodoende, als een nieuw doel, aan de artillerie „aan te bieden”. ²⁾

Om de volle gevechtskracht op bovengenoemden afstand te kunnen
ontwikkelen, moet eene stelling op 2000 à 3000 M. vòòr de linie worden
ingenomen, opdat het licht verplaatsbare geschut (bijv. 8 cM. St.) met
de zware kanonnen der linie zal kunnen samenwerken om op 5000 M.
vòòr de stelling een overmachtig artillerievuur te brengen. Infanterie
steunt ook hier weder, op de bovenomschreven wijze, de artillerie in
hare taak (blz. 719).

Door al deze maatregelen is de aanvaller genoodzaakt zijne kanton-
nementen, enz. op minstens 8000 M. van de linie in te richten en, door-
dien hij zijne voorposten aanvankelijk tot op ongeveer 1500 M. (dat is
dus 6500 M. van de linie) vooruitschuift, ontstaat er eene „zòne van
voorloopig evenwicht”, waarin de verdediger zijn verkenningsdienst tot
op 6500 M. zal kunnen uitstrekken en daardoor tot op 6000 M. de
plaatsen van nagenoeg alle vijandelijke doelen zal kunnen bepalen. ³⁾

¹⁾ „In zijne afwachtende houding zullen zich aan den verdediger overmaat
„van doelen voordoen, vijandelijke massa's van levend en dood materieel, die
„weerloos zijn, van af het oogenblik, dat zij binnen het bereik van zijn vuur
„komen, tot dat, waarop zij zich in gevechtsformatie hebben opgesteld” (blz. 718).

„Het is dan ook regel, dat de doelen voor de batterijen onzichtbaar zijn,
„terwijl het uitzondering is, dat door hen op zichtbare doelen wordt gevuurd.
„Dit laatste zal alleen voorkomen in het einde van den strijd, doch deze toe-
„stand behoeft niet in te treden, indien de artillerie op de groote afstanden
„voldoende kracht ontwikkelt” (blz. 908).

²⁾ „..... Zij (de infanterie) zal de artillerie de gelegenheid moeten schen-
„ken haar vuur rustig af te geven, door haar te beveiligen tegen die enkele
„afdeelingen, welke aan het artillerievuur zijn ontsnapt of hierdoor niet vol-
„doende zijn geschokt. De infanterie zal door haar weerstand deze afdeelingen
„tegenover zich ophoopen en op nieuw aan de artillerie als doel aanbieden”
(blz. 718).

³⁾ „... dan zullen op een afstand van minstens 8000 M., waar de aanvaller
„voldoende overwicht heeft, zijne kantonnementen, opslagplaatsen voor mate-
„rieel, laboratoria, enz. te vinden zijn.....

„Nemen wij aan, dat de beveiligingstroepen van den aanvaller aanvankelijk
„1500 M. voor de kantonnementen zijn geplaatst, dan zal de verkenningsdienst
„van den verdediger zich tot aan deze lijn uitstrekken....” (blz. 720).

„Zij (de verkenners) waren vroeger in de gelegenheid alle doelen op 6000 M.
„aan te wijzen, doch ook zij hebben terrein verloren en stuiten nu reeds op
„4000 M. tegen een ondoordringbaar cordon van bewakers” (blz. 723).

De aanvaller wil natuurlijk verder oprukken en werkelijk zullen ook hier en daar vijandelijke afdeelingen de „lijn van het voorloopig evenwicht” verbreken. Op 7000 à 6000 M. zal hij zwaar geschut in batterij brengen; hij zal luchtballons oplaten, om de stelling te verkennen en te zien, waar de lastige batterijen des verdedigers liggen, die hem den verderen opmarsch onmogelijk maken (blz. 720), want iedere nadering wordt oogenblikkelijk door de lichte artillerie en de infanterie in het voorterrein tot staan gebracht en dan onmiddellijk door het positiegeschut der linie afdoende onder vuur genomen. De verkenners van den verdediger zijn in staat den aanvaller voortdurend in zijne bewegingen te volgen, waardoor bijna ieder doel, meestal reeds gedurende het oprukken, onder een overmachtig artillerievuur komt. Biedt de aanvaller overmaat van doelen aan, dan zal de verdediger, als hij maar actief genoeg is, door eene zoo groot mogelijke vuursnelheid in staat zijn, om eerst het eene en daarna het andere doel met overmacht te bestrijden (blzn. 721 en 903).

Doch al deze schoone kansen laat onze Vestingartillerie verloren gaan! Steeds dichtert nadert de vijand onze linie en hij dwingt ons toch tot den strijd van nabij.

„Nu wij den aanvaller reeds tot zoo dicht voor de linie hebben laten naderen, rijst de vraag: welke is de reden, dat de artillerie van den verdediger niet bij machte bleek den aanvaller op grooteren afstand te houden, waarom vervulde zij haar hoofdrol op zoo onbevredigende wijze? Het eenige antwoord op deze vraag is: omdat die artillerie voortdurend te laat kwam met haar vuur, zij was te laat in het begin en ook nog te laat bij het einde van den strijd. . . . De tijd, die het kostbaarste was, is door de artillerie besteed aan het meten en uitzetten van hoeken op kaarten en beddingen; er is een ruim gebruik gemaakt van rooiharken, richtvlakken en tangentenbogen, maar de projectielen zijn onaangeroerd gebleven” (blz. 726).

Na dit vernietigend oordeel over de tegenwoordige vuurregeling en vuurleiding bij de Vestingartillerie te hebben uitgesproken, geeft de Heer R. de middelen aan tot eene, naar zijne meening afdoende, verbetering.

In het kort komen die neer op de meest uitgebreide toepassing eener gewijzigde planchetmethode (methode—REITSMA), zoowel voor de plaatsbepaling en de richting als voor de waarneming, en voorts op geheel nieuwe schietregels, welke geen ander inschieten kennen dan met salvo's, en welke verder op het verkrijgen van de hoogst mogelijke vuursnelheid berusten.

Hoofdbeginsel is dit:

Geen vaste peilposten meer, doch uitsluitend verkenners in het voorterrein en wel met de meest uitgebreide opdracht.

Heb ik de, aan die verkenners op te dragen, taak goed begrepen, ¹⁾ dan komt zij eigenlijk hierop neder:

¹⁾ Dit voorbehoud meen ik te moeten maken, daar de Heer R. zich m. i. wel eens tegen spreekt. Bijv.: op blz. 834, bovenaan, staat: „De verkenners zal

R. heeft flink
nog niet zover
we. mis!

Nagenoeg alles, wat thans de peilers, de groepscommandant, de afdelingscommandant, de batterijcommandant en de waarnemers te zamen doen, wordt voortaan door de verkenners verricht.

Alvorens deze veelomvattende taak der verkenners nader te beschouwen, dient eerst te worden nagegaan, of die personen zich werkelijk zoo vrij in het voorterrein kunnen bewegen, als de Heer R. mogelijk acht (blzn. 827—828).

De Heer R. neemt aan, dat er eene „zône van evenwicht” van belangrijke breedte zal zijn tusschen de voorposten van den aanvaller en die van den verdediger. In deze zône, dus vóór de lijn der eigen voorposten, laat de verdediger zijne verkenners niet alleen patrouilleeren, doch zelfs telefoonstations onder commando van officieren inrichten. Elke officier heeft onder zijne bevelen een bepaald aantal patrouilles, ontvangt hiervan de berichten, doet deze doorseinen naar de linie en regelt de samenwerking der patrouilles in zijn „sector”.

Zal dit alles mogelijk wezen, dan moet de verdediger m. i. toch nog volkomen meester van het voorterrein zijn, al noemt de Heer R. het eene zône van voorloopig *evenwicht*.

Het komt mij echter zeer onwaarschijnlijk voor, dat de aanvaller dit alles zal toelaten. Mij dunkt, hij zal, indien hij werkelijk met energie de stelling wil aangrijpen, beginnen met zijne cavalerie, infanterie en lichte artillerie *zoo snel en zoo ver mogelijk* naar de stelling vooruit te brengen, om deze in te sluiten en den verdediger zooveel mogelijk het gebruik van het voorterrein te ontzeggen. Nu wil ik toegeven, dat het, *als het terrein daartoe medewerkt*, den verdediger mogelijk zal zijn patrouilles in het voorterrein te zenden, die door stoutmoedig optreden aan de doelverkenning dikwerf zeer groote diensten kunnen bewijzen, doch ik kan niet gelooven, dat men vóór de lijn der voorposten een zóó uitgebreiden, stelselmatigen verkenningsdienst kan inrichten met per sector één centraal telefoonstation, dat weder telefonisch met de verschillende verkenners is verbonden. Bovendien doet de vraag zich voor, waarom de verdediger, als hij zoo volkomen meester is in dat voorterrein, zijne voorposten niet verder heeft vooruitgeschoven. Trouwens de eigenaardigheid van wat de Heer R. de „zône van voorloopig evenwicht” noemt, moet toch wel zijn, dat aan de eene zijde dier zône de verdediger, aan de andere zijde de aanvaller de heerschappij heeft, doch dat in de zône zelf niemand eenig *overwicht* bezit. Waar zou anders het *evenwicht* zijn?

Beide partijen moeten dus in die „evenwichtszône” even weinig, of

„dus waarnemer en tevens leider van het vuur zijn, de batterijcommandant „is de persoon, onder wiens toezicht de vuurmonden zoo snel mogelijk worden „gericht, geladen en afgevuurd volgens de gegevens, welke hij van den ver- „kenner ontvangt”. — Iets verder op deze blz. heet het echter: „...tracht „ieder batterijcommandant het doel in te sluiten tusschen een salvo van vier „schoten”.

evenveel te vertellen hebben; doch in dit laatste geval zou de aanvaller gemakkelijk met *zijn* verkenner de plaatsen van „alle doelen” kunnen opsporen en behoefde hij niet, zooals de Heer R. aanneemt (blz. 722), te trachten van eenige luchtballons uit „althans enkele batterijen van die in voorste linie aan zijne eigen artillerie aan te wijzen”.

Doet het bovenstaande m. i. een zeer sterken twijfel rijzen aan de mogelijkheid om eene vuurleiding en vuurregeling, uitsluitend door verkenner in het voorterrein, geheel in de plaats te stellen van de gebruikelijke methoden, die twijfel moet, dunkt mij, wel tot ongeloof aangroeien, wanneer men het oog richt op de vele open terreinen vóór onze liniën en stellingen. Wij moeten ons immers den toestand in oorlogstijd, als volgt, voorstellen. Vlak vóór de stelling bevindt zich bijna overal eene breede, open terreinstrook, waarover bij dag geen enkele man zich on gezien kan bewegen en in den rand van het daaraan grenzende bedekte terrein heeft de aanvaller bij de insluiting zoodra mogelijk zijne infanterieposten geplaatst.

Hoe dus een *geregeld* verkeer van patrouilles ¹⁾ van de lijn der voorposten tot op 6000 M. daarvóór mogelijk zal zijn, is mij niet duidelijk.

Doch aangenomen, zulks ware wel mogelijk, vanwaar zou men dan dat groote aantal verkennende officieren en „der zake kundige” onderofficieren halen, die zoodanig over het voorterrein moeten worden uitgezwermd, dat hun tot op 6000 M. geen *enkel* vijandelijk doel zal ontgaan! Mij dunkt, de personeelvraag, welke zoo dikwerf tegen het peilpostenstelsel wordt opgeworpen, valt hierbij geheel in het niet. Bovendien is de taak, die de Heer R. aan de verkenner wenscht op te dragen, m. i. zoo zwaar, dat het reeds daardoor moeilijk zal vallen over een groot aantal, daartoe geschikte, officieren, laat staan „der zake kundige onderofficieren” te beschikken. Hiervóór trachtte ik reeds met een enkel woord een denkbeeld van hunne vele verplichtingen te geven. Onder meer moet zelfs de vuurtactiek voor een deel in hunne handen worden gelegd; ²⁾ zij zijn niet alleen waarnemers, doch nemen ook de plichten van den B. C., wat de vuurleiding betreft, over. ³⁾

Met een m. i. verbazingwekkend optimisme acht de Heer R. het mogelijk, dat de verkenner zijn aandacht eigenlijk aan alles te gelijk kan wijden:

a. Peilen en den afstand schatten van geschikte doelen en, zoo dit bewegende doelen zijn, de vermoedelijke plaatsen over eenige minuten

¹⁾ „Dit personeel verblijft gedurende de insluiting steeds in het voorterrein „en wordt gedurende zijne rust ondergebracht in de lijn der veldwachten, en „van uit de stelling van het noodige voorzien” (blz. 827).

²⁾ „Eveneens dient de vuurleiding, ook van meerdere batterijen, te zijn opgedragen aan de verkenner. . . , zij alleen zijn in staat het juiste oogenblik „te kiezen, waarop het vuur moet worden geopend of gestaakt; zij beslissen „of versterking van artillerievuur tegen dat doel noodig is” (blz. 833).

³⁾ Vergelijk noot ¹⁾ blz. 272.

telkens overseinen (blz. 829). Als het doel uit het waarnemingsveld verdwijnt, den officier aan het telefoonstation tijdig de noodige inlichtingen verstrekken, opdat deze het doel aan een anderen verkenner kan overgeven (blz. 828).

b. Trachten bekend te worden met de plaatsen van veldwachten en voorpostendetachementen en met het tijdstip, waarop deze worden afgelost (blz. 826).

c. Beslissen, welke batterijen het doel moeten beschieten (blz. 833).

d. Van ééne of *meerdere* batterijen het vuur leiden; daartoe met behulp van eene richttafel met vizierliniaal de ligging bepalen van het midden van een salvo van vier *vers* uiteenvallende schoten en bovendien de ligging der enkele schoten zoo nauwkeurig waarnemen, dat hij na één of twee salvo's niet alleen voor de geheele batterij, doch zelfs per stuk de noodige correcties in lengte en breedte, alsmede die voor de tempeering kan opgeven (blzn. 834, 835, 900 en 903).

Door dit alles aan één persoon op te dragen, stelt de Heer R. zich voor belangrijk veel tijd te winnen. In verband met het streven naar tijdwinst wordt het zelfs als een voordeel aangemerkt, dat de verkenner al die plichten onder zeer gevaarlijke omstandigheden moet vervullen. Daardoor zal hij zich met het oog op eigen veiligheid wel haasten, om zoo spoedig mogelijk eene vernietigende uitwerking aan zijne batterijen te verschaffen (blz. 834).

Doch bij het streven naar tijdwinst, in voorbereiding en uitvoering van het artillerievuur, is het dikwerf gebleken, dat de zuinigheid de wijsheid kan bedriegen, en ik vrees, dat de Heer R. hieraan niet is ontkomen. Beschouwen wij daarom de plichten van den verkenner eenigszins nader:

Ad a. Om tijd te winnen stelt de Heer R. — in afwijking van de thans aangenomen plaatsbepaling volgens de planchetmethode (oorspronkelijke methode—REITSMAN) — nu voor, om van slechts ééne opstelling te peilen en dan van daar den afstand tot het doel te *schatten*. Of dit de weg is, om door de patrouilles de plaatsen van alle doelen tot op 6000 M. nauwkeurig te doen bepalen, meen ik te moeten betwijfelen. In de eerste plaats zij opgemerkt, dat het mij bij oefeningen in het terrein persoonlijk is gebleken, dat een verkenner, nadat hij gelukkig ééne richting voor het doel heeft gepeild, wel altijd nog eene tweede peiling moet verrichten om de juiste ligging van het doel te leeren kennen, daar van het schatten van een afstand geen sprake kan zijn. ¹⁾ Blijkens mij gedane mededeelingen uit meerdere garnizoenen, deed men daar de zelfde ervaring op. De vijandelijke batterijen liggen toch *gedekt!* ²⁾

¹⁾ Zie Mil. Spect. 1901, blz. 336 vgg.

²⁾ De Heer R. schijnt echter niet veel van het gedekt zijn der vijandelijke doelen te verwachten; zelfs de opmarsch van deze ontgaat den verkenners niet: „... omdat het stilstaande doel eerst een bewegend doel is geweest en in dien „toestand reeds door de verkenners zal zijn waargenomen... enz.” (blz. 833).

Het schatten van afstanden is bovendien een uiterst moeilijk werk. Voor de Vestingartillerie wordt het ook in buitenlandsche voorschriften eerst aanbevolen, als de kaart geen gegevens kan verschaffen.¹⁾

Ad b. Dat aan den verkennen, die voor de artilleristische plaatsbepaling wordt uitgezonden, die — terwijl hij zich in het voorterrein bevindt — het vuur „zijner” batterijen op het doel moet laten openen, 6 minuten nadat hij dit waarnam, en dan het vuur zijner batterijen moet blijven leiden, dat aan dien verkennen bovendien nog wordt *opgedragen* de plaatsen der veldwachten en voorpostendetachementen op te sporen en *de uren van aflossing* hiervan te weten te komen, acht ik te veel voor één persoon. Die veelzijdigheid der opdracht moet, dunkt mij, zèèr belemmerend werken op de vervulling daarvan en vergroot nog meer mijn twijfel aan de groote tijdwinst.

Het spreekt vanzelf, dat *als* de verkennen iets van belang opmerkt, hij dit moet melden; dit beginsel wordt in onze voorschriften ook reeds gehuldigd: ieder, die wat belangrijks ziet, moet dit melden, doch dit maakt een verschil met de boven aangeduide *opdracht*.

Ad c. Betreffende den gang der vuurregeling is mij niet alles geheel duidelijk. Op blz. 831 staat: „Zoodra de Groepscommandant bericht „van den verkenningsdienst heeft ontvangen, wijst hij de batterijen „aan”. Dit zou doen vermoeden, dat de G. C. de vuurregeling aan zich moet houden, doch op blz. 833 lees ik weer: „zij (de verkenners) alleen „zijn in staat het juiste oogenblik te kiezen, waarop het vuur moet „worden geopend of gestaakt; *zij beslissen of versterking tegen dat doel „noodig is*” (ik cursiveer). Dit wijst er m. i. op, dat aan den verkennen de vuurregeling moet worden opgedragen, dat hij ten minste een zeer gewichtig deel daarvan op zich moet nemen.

Wat de A. C., die op blz. 831 terloops wordt genoemd, nog voor taak heeft, behoeft m. i. eveneens nadere verklaring. In elk geval maakt de bovengenoemde opdracht de taak van den verkennen zoo hoogst gewichtig en zoo moeilijk, dat men hiervoor slechts officieren kan aanwijzen.

Ad d. Het waarnemen der salvo's! Lag het doel op eene open heide- of grasvlakte, dan zou ik reeds zeer twijfelen aan de mogelijkheid om een salvo, waarvan de schoten van 50—200 M. (ongerekend de spreiding) uitéénvallen, zòò nauwkeurig waar te nemen, dat na 1 of 2 salvo's *alle* gegevens voor het voortgezette vuur, zoowel voor de geheele batterij als per stuk, onmiddellijk kunnen worden afgeleid. Doch bedenkende, dat het doel gemaskeerd en te midden van terreinvoorwerpen zal liggen, zoodat de waarneming van het enkele schot reeds zeer moeilijk zal zijn, kan ik niet aan die mogelijkheid gelooven. En nog minder kan ik dit, wanneer ik naga, dat de verkennen die moeilijke vuurleiding (bij zijne vele andere opdrachten) voor *meerdere batterijen* en zelfs tegen bewegende doelen moet uitvoeren!

¹⁾ Zie o. a. de Duitse „Schiessanleitung f. d. Fussartillerie, Ziffer 22”.

Men zal mij wellicht voorhouden, dat volgens § 26 onzer schietregels juist bij moeilijke waarneming van salvo's kan worden gebruik gemaakt, doch dan wijs ik op § 77, waarin wordt voorgeschreven, dat in dit geval *alle stukken op één punt* moeten worden gericht. De bedoeling hiervan is duidelijk: het schot moet men, om het zoo eens te noemen, trachten „aan te dikken” om te kunnen waarnemen. Doch ook dan is het nog vrij lastig de algemeene ligging van een dergelijk salvo aan te geven. Onze voorschriften wekken in dit opzicht geen te groote verwachtingen op. ¹⁾ Voordat in terreinen, overeenkomende met die, waarin de vijandelijke doelen zijn te verwachten, de door den Heer R. ontworpen wijze van waarnemen en de, daarop berustende, wijze van schieten met goed gevolg is toegepast, kan ik aan de uitvoerbaarheid daarvan niet gelooven. Opgemerkt zij hierbij, dat het inschieten met salvo's op luchtballons (blz. 905 vgg.) mij eerder uitvoerbaar voorkomt.

Er is echter nog eene andere zaak, waarop moet worden gewezen: de Heer R. neemt niet anders dan batterijen van vier stukken, als grondslag voor zijne schietmethode, aan, doch juist het geschut voor het vuur op groote afstanden, waarvan de Heer R. de beslissende uitwerking verwacht, is veelvuldig opgesteld in batterijen van twee stukken; ²⁾ nog gezweven van de batterijen voor de nabijverdediging en die voor groot flankement, daar deze volgens het gestelde op blz. 726 door den Heer R. eigenlijk niet meer noodig worden geacht.

Doch nog niet alle moeilijkheden op het gebied der waarneming zijn genoemd. De Heer R. ontwikkelt eene geheel nieuwe schietmethode, berustende op het beginsel, dat de Vestingartillerie voortdurend de grootst mogelijke vuursnelheid moet trachten te bereiken, ook bij het zwaarste geschut. Daarom: inschieten met salvo's en verder „snelvuur” (blz. 901). „*De verkenners blijft het vuur waarnemen en verstrekt aan de batterijen die gegevens, welke de uitwerking kunnen verhoogen. Op de zelfde wijze wordt te gelijker tijd door de andere batterijen ingeschoten, zonder zich naar elkaar te regelen.*” (Ik cursiveeer.)

Ik kan mij niet voorstellen, hoe de verkenners al die, met de grootste vuursnelheid door elkander, om en bij het doel vallende schoten en salvo's van verschillende batterijen, zoo goed zal kunnen waarnemen en van elkander onderscheiden, dat hij voortdurend in staat zal blijven, de gegevens voor het vuur aan zijne batterijen te verstrekken.

Om het richten op de hoeken van het vierkant, naar de aanwijzingen van den verkenners, zoo gemakkelijk mogelijk te maken, stelt de Heer R. eene richtmethode voor, welke eene wijziging is van de thans bestaande en ook van den Heer R. afkomstige „planchetmethode”.

Onder het voorbehoud, dat ik de beschrijving daarvan wellicht niet

¹⁾ Zie Aanh. II, §§ 1 en 27.

²⁾ In de jongste December-aflevering van dit Tijdschrift bepleit Δ zelfs het groote voordeel van 2 stukken per batterij boven 4.

goed heb begrepen, ¹⁾ moet ik bekennen, dat de thans bestaande methode mij beter bevalt. Zij schijnt mij eenvoudiger toe en is zelfs met geïmproviseerde hulpmiddelen uit te voeren. Mij komt het werken met de bordpapieren schijf, waarin verschillende gaatjes moeten worden geprikt, wel wat veel als knutselwerk voor, doch het is best mogelijk, dat de practijk mijn oordeel geheel zou wijzigen.

Al de voorgestelde maatregelen moeten, zooals gezegd, voorkomen, dat onze Vestingartillerie steeds te laat komt. Dit laatste wordt o. a. geweten aan het veelvuldige opmeten en uitzetten van hoeken, rooijlijnen. Bij voorbaat reeds één troost: voor zooverre mij bekend, meet men ook bij de buitenlandsche vesting- en belegeringsartillerieën hoeken op en zet men die uit; spijkert men plaatjes op de beddingen of spant richtsnoeren tusschen piketpalen, enz.; gebruikt men opzetten en richtvlakken, natuurgenooten van tangentenbogen, enz. enz. ²⁾

Moge daarom het tijdverlies van den verdediger, in vergelijking met dat van den aanvaller, in dit opzicht niet zoo erg verontrustend zijn, toch ben ik er ten volle van overtuigd, dat dit voor ons geen reden mag wezen, om niet alles in het werk te stellen, wat kan strekken om de „vlotheid” van ons Wapen te verhoogen. Of men zich al dan niet kan vereenigen met het beeld, dat de Heer R. geeft van het algemeen verloop van den vestingslag, men zal er den koers van den eersten klap niet lager om mogen stellen.

Volkomen kan ik mij dan ook vereenigen met de algemeene strekking van het stuk van den Heer R., n.l. dat men voortdurend moet zoeken naar middelen om de vuurregeling en de vuurleiding te vergemakkelijken en om steeds die vuursnelheid te kunnen bereiken, welke de omstandigheden van het oogenblik vereischen. Wordt hiernaar algemeen en met ernst gestreefd, dan moet men toch zeker beginnen met niet uit het oog te verliezen, wat de reglementen en voorschriften ons in dit opzicht reeds aanbieden, en toch is dit naar mijne meening zeer dikwijls het geval. En zoo kan het artikel van den Heer R. reeds daardoor groot nut stichten, wanneer het ons er toe brengt, om weer eens nauwgezet na te gaan, of wij in vlotheid van vuurregeling en vuursnelheid wel komen tot hetgeen volgens de bestaande voorschriften kan worden bereikt. Ik kom hierop later terug, om in hoofdzaak de punten aan te geven, waarin men m. i. te kort schiet. Doch eerst wil ik nog uitdrukkelijk verklaren, dat ik, in tegenstelling met den Heer R., volstrekt niet de meening ben toegedaan, dat de Vestingartillerie *steeds* met de grootst mogelijke snelheid zal moeten vuren. Ongetwijfeld moet men trachten, *waar mogelijk*, de voordeelen te behalen, welke verbonden zijn aan het aangrijpen van doelen, voordat deze zelf weerbaar

¹⁾ Zoo is mij o. a. de bevestiging van den „meskant” niet duidelijk. Waarom niet eene eenvoudige schets van richttafel en bordpapieren schijf gegeven?

²⁾ Zie o. a. Mitt. a. d. G. d. A. u. G. W., 1895: „Neueres über Schussbehelfe”.

zijn, doch, behalve dat de tactische omstandigheden niet altijd de grootst mogelijke vuursnelheid noodig of wenschelijk zullen maken, vormen zoowel de krachten der bediening, als de munitievoorraad eene krachtige rem tegen eene voortdurend groote vuursnelheid, inzonderheid bij de zwaarste kalibers. Ik voel in dit opzicht meer voor de redeneering, welke Δ geeft op blz. 1022 der jongste December-aflevering van dit Tijdschrift.

De bedoeling van de navolgende bladzijden is dan ook geene andere, dan aanprijzing van alles wat de Vestingartillerie in staat stelt, om hare doelen zoo spoedig mogelijk onder vuur te nemen en om de vuursnelheid zoo hoog mogelijk op te voeren, zoodra dit door de omstandigheden wordt vereischt.

Bij de bespreking der vraag, hoe onze Vestingartillerie meer gevechtskracht zou kunnen ontwikkelen, ook in verband met de bestaande reglementen en voorschriften, moet ééne zaak in het oog worden gehouden, n.l. de grondslag, waarop die voorschriften klaarblijkelijk berusten. Ik bedoel de indeeling van het personeel en het materieel van onze liniën en stellingen. Voor zooverre die indeeling geheim is, mag zij hier natuurlijk niet worden besproken, maar zij blijkt volgens onze reglementen eene zoodanige te zijn, dat voor batterijcommandanten onderofficieren, voor sectiecommandanten korporaals en voor stukcommandanten kanonniers moeten worden aangewezen, terwijl de „gewenschte” sterkte eener batterijbezetting eigenlijk maar een minimum is. (Punt 26, V. Gr.-V.)

De belangrijkste vergrooting zou, naar mijne meening, aan de gevechtskracht der Vestingartillerie zijn te geven, door eene oorlogsindeeling van personeel en materieel, die concentratie van deze beide krachten veroorlooft. Daardoor zou men o. a. in staat zijn om aan de verschillende commando's de rangen te verbinden, die er inderdaad bij behooren. In dat geval kon veel, van hetgeen thans in onze reglementen en voorschriften hoofdzakelijk voor onderofficieren bestemd is en daardoor uitvoerig moet worden omschreven en voorgerekend, veel eenvoudiger, met een enkel woord worden aangeduid, zooals wij dit in de voorschriften van onze oostelijke naburen benijden.

En dan de onnoemelijke voordeelen, welke eene zoodanige indeeling zou medebrengen door de enorme besparing van arbeidskrachten en van materieel, en door het beschikbaar komen van een ruimen voorraad munitie op het eigenlijke aanvalsfront!

Het zou mij te vèr voeren, indien ik de stof in deze richting verder ging uitwerken; toch wil ik nog even de tactische beginselen vermelden, waarop naar mijne overtuiging eene indeeling, als boven bedoeld, zou moeten berusten:

1°. De beslissing van den vestingslag ligt *in den strijd van nabij*. De verdediger kan op groote afstanden den aanvaller, wellicht groote nadeelen toebrengen; zijne voornaamste kracht moet liggen in de nabij-

verdediging. In vele onzer terreinen zal zelfs niet veel anders dan het voeren der nabijverdediging mogelijk zijn.

2°. De verdediger moet, waar zulks vereischt wordt en mogelijk is, *den geschutstrijd* met den aanvaller kunnen aannemen. Aangezien echter die strijd niet over de geheele linie te verwachten zal zijn, moet de verdediger het voor dien strijd bestemde personeel, geschut, munitie en verder materieel in één of meer centrale punten van de stelling gereed houden om op het bedreigde front te kunnen bezigen. De verdediger moet dus niet beginnen met zijne artilleriekrachten over de geheele lengte der linie te versnipperen.

3°. Eene *veiligheidsbewapening* van zwaar geschut, alsmede van vuurmonden voor groot-flankementsvuur en nabijverdediging moet van den aanvang af in batterij staan; terwijl

4°. eene ruime *reserve*, vooral van *licht* geschut beschikbaar moet wezen, om op het punt van aanval de nabijverdediging zoo krachtig en zoo hardnekkig mogelijk te maken.

Doch, gelijk gezegd, ik moet het bij het even aanduiden dezer grondbeginselen laten, en zal nu trachten na te gaan in hoeverre, ook onder de tegenwoordige omstandigheden, meer in het bijzonder op het gebied van vuurregeling en vuurleiding de gevechtskracht der Vestingartillerie zou zijn te verhoogen. Ik zal hiertoe, voeling houdende met het artikel van den Heer R., achtereenvolgens de voornaamste punten behandelen, welke daarbij ter sprake kunnen komen en beginnen met:

Het verkennen der doelen, want dit is toch wel de voornaamste grondslag, waarop de vuurregeling van den G. C. berust. Het spreekt daarom vanzelf, dat, zoekende naar middelen om de Vestingartillerie in staat te stellen haar vuur zoo spoedig mogelijk te openen, men in de eerste plaats het oog richt op de doelverkenning. Op hoe eenvoudiger en sneller wijze den G. C. de ligging der doelen bekend wordt, des te vlugger kan hij zijne schietopdrachten verstrekken.

Dat die gewenschte versnelling en vereenvoudiging naar mijne meening niet is te verkrijgen door het *uitsluitende* gebruik van verkenners in het voorterrein, heb ik hiervoor reeds getracht uitéén te zetten.

Ik ben, op grond van eigen ervaring, *stellig* overtuigd van het groote nut der verkenningspatrouilles in het voorterrein, ¹⁾ mits dit terrein haar optreden toelaat. Mijne meening dienaangaande heb ik hiervòòr reeds ontwikkeld. Men zal echter niet buiten de peilposten kunnen.

De woorden van den Heer R., op de eenige plaats, waar hij ten aanzien der verkenners een oogenblik zijn optimisme eenigszins matigt: „Meermalen zal het zich voordoen, dat de waarnemingen uit een ballon „moeten worden aangevuld door die van de verkenners en omgekeerd”, moeten dan ook worden uitgebreid tot *alle* middelen, welke ten behoeve van den verkenningsdienst kunnen worden aangewend. Ik her-

¹⁾ Zie Mil. Spect. 1901, blz. 334 vgg.

inner hier aan hetgeen de bekende tacticus VON REHM in zijne „*Tactische Betrachtungen*” omtrent de plaatsbepaling opmerkt:

„Um die Ortbestimmung des feindlichen Zieles zu ermöglichen, dienen gegenwärtig folgende Hilfsmittel:

„Die Recognoscirung, welche die Aufgabe hat, durch die feindlichen „Linien durchzubrechen, oder sich auch durchzuschleichen, um den „Punkt, auf welchem das Ziel liegt, wenigstens annähernd genau zu „bestimmen; der Ballon, welcher wohl im Allgemeinen über die Stel- „lungen des Gegners Aufschluss zu geben im Stande ist, kaum aber „die Fixirung bestimmter kleinerer Ziele ermöglichen wird; dann Ob- „servatorien, welche mit guten Ferngläsern ausgerüstet werden, und „die das genaue Absuchen des Terrains zu Aufgabe haben; bei Nacht „endlich tritt auch die electriche Beleuchtung hinzu.

„Wenn nun auch diese Hilfsmittel einzeln oder in ihrem Zusammen- „wirken es gestatten, die Ziele zu entdecken, so wird doch selten der „Fall eintreten, dass sich jene Punkte, auf welchen die Ziele gebaut „wurden, mit absoluter Genauigkeit feststellen lassen.

„..... Man wird in Zukunft in der Mehrzahl der Fälle nur im „Stande sein, unter Zuhilfenahme aller Beobachtungsmittel, und guter „Schlusspläne, den Rahmen in welchem das Ziel sich befindet, zu fixiren. .”

Ik haal deze woorden aan om te doen zien, hoe ook van toonaangevende zijde wordt aangedrongen op het toepassen van *verschillende* middelen voor de doelverkenning.

Gelijk gezegd, ken ik onder die verschillende middelen geen onbeteekenende plaats toe aan de *verkenningspatrouilles*, welke de plaatsbepaling volgens de planchetmethode toepassen. Veelvuldig oefenen, waar het kan in samenwerking met infanterie, die medepatrouilleert en de vijandelijke voorposten uitzet, is noodig om ook in dit opzicht het hoogste te bereiken. Bovendien zijn er weinig oefeningen, welke op zoo opwekkende wijze eene zeer groote terreinkennis verschaffen.

Tot dusverre beschikken wij nog niet over *luchtballons*; in dit opzicht, evenals ten aanzien van het gebruik van *electriche licht* in onze Stellingen, blijft dus nog veel te doen om de doelverkenning te verbeteren en daarmee de gevechtskracht der Vestingartillerie te verhoogen. Ik behoor echter niet tot hen, die van den luchtballon voor de plaatsbepaling wonderen verwachten. Wil men toch de trefkans op den ballon zooveel mogelijk verminderen, dan zal men hem meermalen moeten verplaatsen,¹⁾ hetgeen de eigen waarneming nog lastiger zal maken, dan zij reeds is.

Aan *zuiver peilen* van den ballon uit, kan ik moeilijk gelooven, zolang van vaste, onwrikbaar opgestelde peilposten op zichtbare doelen nog meermalen niet geheel zuivere gegevens worden verkregen. Doch ontegenzeggelijk kan de ballon groote diensten bewijzen.²⁾

¹⁾ Zie W. N. BAKKER, „De Militaire Luchtscheepvaart”, blzn. 77 en 79.

²⁾ „Ich habe die Erfahrung gemacht, dass der Ballon für diese (die Beobach- Mil. Spect. 1905.

En nu de *peilposten*, volgens onze voorschriften het voornaamste hulpmiddel bij de plaatsbepaling. Zij worden van de verkenningsmiddelen het veelvuldigst bij onze oefeningen gebruikt en hebben dus ook meer dan de andere de vele teleurstellingen doen kennen, welke men bij de plaatsbepaling kan verwachten. Dit heeft menigeen er toe gebracht het peilpostenstelsel geheel te willen verlaten. Ik blijf echter op de hiervóór ontwikkelde gronden van meening, dat de peilposten voor de verkenning onontbeerlijk blijven. Zorgvuldige voorbereiding van het peilpostenstelsel in vreedestijd is intusschen noodig, om dit aan de te stellen eischen te doen beantwoorden. Daartoe behoort eene nauwkeurige verkenning in elke Stelling om de meest voordeelige punten voor het opstellen van peilposten op te sporen. Voor de punten, waar geen geschikte terreinvoorwerpen staan, moeten stevige, hooge stellingen worden aangeschaft, welke bij mobilisatie onmiddellijk zijn te plaatsen.

Onze voorschriften huldigen voorts het beginsel, dat ieder, die daartoe in de gelegenheid is, moet uitzien en, als hij iets van gewicht opmerkt, dit onmiddellijk moet melden. (Voor de waarnemers, zie Aanh. II, § 35; voor den B. C., zie B. D., § 41.)

Nog eens: het groote gewicht van de plaatsbepaling voor het ontwikkelen der artilleristische gevechtskracht en de buitengewone moeilijkheden, aan de verkenning verbonden, maken het gebruik van alle beschikbare middelen noodig en op dit, ook in het buitenland gehuldigde, beginsel berusten onze reglementen. (V. Gr. V., punten 38, 48 en 69; Aanh. III, §§ 2 en 4.) Het streven moet dus zijn het aantal beschikbare middelen te vergrooten; onze Vestingartillerie wacht nog op luchtballons!

De dienst in het Groepsstafkwartier. Hoofdbeginsel is en moet blijven, dat de vuurtactiek geheel in handen van den Groepscommandant berust. Het komt er slechts op aan de gevechtskracht der artillerie op het juiste oogenblik, in overeenstemming met de aangenomen vuurtactiek, te kunnen aanwenden. Blijkt het daartoe noodig of gewenscht, dat de G. C. een gedeelte van zijne taak overdraagt aan zijne onderbevelhebbers, dan moet dit natuurlijk mogelijk zijn, doch de beslissing daaromtrent moet aan den G. C. verblijven. Op dit beginsel berusten onze voorschriften.

De G. C. kan aan afdeelingen en batterijen juist zooveel zelfstandigheid verschaffen, als hijzelf nuttig en noodig oordeelt. (Vergelijk V. Gr. V., punten 65, 56, 47, 109, enz.)

En overigens dringen onze voorschriften op een zoo snel mogelijk

„tung) von grösstem Werthe sein kann. Bei mehreren grossen Schiessübungen habe ich aus demselben beobachtet, und es ist mir fast ausnahmslos gelungen, festzustellen, wie die einzelnen Batterien lagen.“ Oberleutnant BLEYHOEFFER, 10^{es} Beiheft, M. Woch., 1902. —

uitvaardigen van bevelen aan; vandaar dat op grond van *telefonische* peilberichten aanstonds *telefonische* schietopdrachten moeten worden uitgegeven (punten 68 en 72). Maar natuurlijk moet de G. C., nadat hem de ligging van een doel bekend is geworden, toch, al duurt dit niet lang, met behulp van de rayonkaart nagaan, welke batterijen dat doel zullen bevuren (den hiervoor toch in ieder geval noodigen tijd neemt de Heer R. niet op in zijne 6 minuten).

Maar, het uitmeten van hoeken met den tangentenboog neemt volgens velen te veel tijd in beslag.

Zeker, die tangentenboog is een onaangenaam instrument en is er, met de invoering van het schijfje met 3 punten, m.i. niet handiger op geworden. Het zou dan ook eene groote tijdsbesparing geven, indien uitsluitend *volledige* patrouilleberichten het stafkwartier bereikten. (Zie V. Gr. V., punt 69, 3^e al.) Dat hierop naar mijne meening niet mag worden gerekend, heb ik hiervóór uitvoerig besproken. Zoolang dus ook *peilingen*, dus *hoeken*, aan het Groepsstafkwartier worden overgeseind, kan men hier een instrument als den tangentenboog niet missen.

De noot *c*) in de „Opgave van de voornaamste voorwerpen” (V. Gr. V.) mag echter als eene zinspeling worden opgevat, dat de G. C. zijne vindrijkheid mag laten werken om voor de plaatsbepaling de hulpmiddelen te gebruiken, die hem het meest geschikt voorkomen, en moeilijk is het niet om voor den tangentenboog iets handigers te verzinnen. ¹⁾

Groote terreinkennis en besluitvaardigheid (V. Gr. V., punten 69 en 70) zijn, in verband met het bovenstaande, de hoofdfactoren, welke op het Groepsstafkwartier de gevechtskracht der Vestingartillerie beheerschen.

Daarbij moeten echter alle commandanten er geheel van doordrongen wezen, dat zij geen automaten zijn, die eerst in beweging komen, wanneer er aan het touwtje „schietopdracht” of „vuurbevel” wordt getrokken, doch dat zij moeten mededenken en dat er *medewerking* moet zijn. Hierop kom ik later terug.

De dienst in het Afdeelingsstation. De taak van den A. C. wordt grootendeels bepaald door het feit, dat onderofficieren als batterijcommandanten moeten optreden, en zij wordt daardoor zeer verzwaaard, omdat metingen en berekeningen, welke evengoed aan den B. C. waren op te dragen, nu door den A. C. voor alle batterijen moeten worden uitgevoerd. Aangezien dus de verrichtingen, welke *in* het afdeelings-

¹⁾ Zoo zag ik het navolgende toegepast: Eene vuurkaart, op groote schaal, was op een planchet geplakt. In het planchet waren in de peilposten stiften gestoken en op de kaart was om elken peilpost, en met dezen als middelpunt, de randverdeeling van het richtvlak geteekend, met de *nul* in de peilingslijn. Bij gebruik werd over het planchet calqueerpapier gespannen. Kwam eene peiling van een post in, dan werd eene lange St. liniaal met het draaipunt over de betrekkelijke stift en langs de opgegeven verdeeling gelegd, en zoo de peiling op het calqueerpapier uitgezet.

station plaats vinden, grootendeels verband houden met den dienst in de batterij (wijze van richten en waarnemen), is de taak van den A. C. hoofdzakelijk te verlichten door vereenvoudiging van dezen dienst en hiertoe geven onze voorschriften in ruime mate gelegenheid. Het best zal dit blijken, wanneer richtwijze en waarneming worden besproken. Thans wil ik reeds wijzen op de belangrijke vereenvoudiging, welke de dienst in het Afd. St. zou ondergaan, indien in de batterijen volgens de planchetmethode werd gericht. (V. Gr. V., 107.)

Overigens dringt ook hier het voorschrift aan op het snel uitvaardigen van bevelen: de *telefonische* lastgevingen moeten het afdeelingstation verlaten op grond van de *telefonische* schietopdracht, ja, er mag zelfs niet worden gewacht met het afzenden eener lastgeving aan eene batterij, totdat voor deze de waarneming is geregeld; de gegevens hiertoe kunnen worden nageseind. (Punt 107 V. Gr. V.) Ik wijs hierop nog eens in het bijzonder, om op te komen tegen de voorstelling, welke de Heer R. geeft op blz. 830, waar hij den tegenwoordigen gang van zaken, als volgt, schetst:

„Zoodra de plaats van het doel bij het Groepsstafkwartier bekend is, worden eenige batterijen aangewezen om daarop vuur te brengen. „Deze batterijen ontvangen voorloopig geen gegevens: het meten van „hoeken op de kaart wordt voortgezet; voor iedere batterij moet worden opgemeten een hoek in $\frac{0}{100}$ (graden en minuten) en een afstand; „evenzoo voor iederen zijpost”.

De dienst in de batterij. Hier wordt werkelijk bij onze tactische oefeningen dikwerf veel tijd verloren. En toch leggen onze voorschriften den B. C. verschillende verplichtingen op, waarvan de strekking geene andere is, dan om samenwerking met de hoogere bevelvoerders te verkrijgen en op deze wijze onnoodig tijdverlies te voorkomen.¹⁾

Uitdrukkelijk herinnert § 41, B. D. er den B. C. aan, dat hij initiatief moet nemen, indien de gelegenheid zich hiertoe aanbiedt. In de laatste alinea van deze § is sprake van tusschenbatterijen, die nog niet hebben gevraagd en die zich dus zonder toestemming van den G. C. niet mogen demaskeeren.

Het spreekt vanzelf, dat de B. C. het niet mag laten bij eene eenvoudige melding aan den A. C., wanneer hij een of ander gewichtig doel in het schootsveld zijner batterij ontwaart, doch dat hij ook aanstonds alle voorbereidende maatregelen moet nemen, om het doel onmiddellijk te kunnen beschieten, zoodra de order daartoe komt. Men moet toch, van het zoo uiterst gunstige geval, dat de B. C. zelf eens een doel ontwaart, het meest mogelijke voordeel trekken. Ik stel mij voor, dat

¹⁾ Ik bedoel hier voornamelijk de B. C.² van tusschenbatterijen; die van de batterijen tegen stormenderhandsche aanvallen handelen geheel op eigen initiatief of volgens eene instructie.

heeft de kaart
niet veel effect?

9
=

aan de bedoeling van het voorschrift in deze, het best op de navolgende wijze wordt voldaan.

Nemen wij het buitengewoon gunstige geval aan, dat de B. C. van Batterij III twee vurende vijandelijke batterijen in zijn schootsveld ontwaart. Batterij III heeft tot dusverre gezwegen. Onmiddellijk laat de B. C. voor beide doelen de richtingen bij de vuurmonden vastleggen, en op elk der doelen de helft zijner stukken richten; hij schat zoo mogelijk de afstanden en seint den A. C. ongeveer de navolgende melding:

Batterij III ontwaart in het schootsveld 2 vurende batterijen; eerste van rechts: 12 ‰ R. van molen bij G., afstand ongeveer 3000 M.; eerste van links: 33 ‰ L. van molen bij G., afstand ongeveer 3500 M.

De A. C. seint dit bericht door aan den G. C., wien het bij de plaatsbepaling, als ook bij de samenstelling der schietopdrachten, van groot nut kan wezen.

Komt nu eene schietopdracht voor afdeeling A, waaruit blijkt dat batterij III één der doelen moet bevuren, welk eene tijdsbesparing! De A. C. kan onmiddellijk het telefonische vuurbevel doorseinen:

Batterij III.

Vuurbevel.

Van de waargenomen batterijen de eerste van rechts.

GKT.

Zoo noodig voegt hij daaraan den juisten afstand toe.

Van verdere beslommeringen ten aanzien van de waarneming is de A. C. nu ook bevrijd en in de batterij kan het vuur nagenoeg onmiddellijk na ontvangst van de telefonische lastgeving worden geopend.

Als het telefonische vuurbevel in de batterij is aangekomen, moet het streven van den B. C. er op gericht blijven om de taak van den A. C. zooveel mogelijk te verlichten. Het voorschrift geeft ook in dit opzicht enkele aanwijzingen, welke echter bij oefeningen meermalen over het hoofd worden gezien:

B. D., § 20: „De B. C. licht den A. C. vooraf” (d.i. voordat de A. C. met de omvangrijke regeling van de waarneming van zijne batterijen zal aanvangen) „in, of het opgegeven doel kan worden gezien, of ten opzichte van een hulpdoel kan worden waargenomen, enz.”

Het groote nut van eene dergelijke melding voor den A. C. en de daardoor verkregen belangrijke tijdsbesparing springen genoegzaam in het oog.

Eene andere bepaling, die tot strekking heeft, onnoodig tijdverlies te voorkomen en wel voor het geval dat de richting van het doel door den A. C. ten opzichte van een terreinvoorwerp wordt opgegeven, is deze:

„Blijkt het den B. C., dat niet het in het vuurbevel genoemde terreinvoorwerp van de batterij uit is te zien, doch wel een ander, dan „meldt hij dit onverwijld den A. C.” (Aanh. I, § 15.)

Bij iedereen moet dus medewerking worden gevonden; ¹⁾ dit is zeer stellig de bedoeling der voorschriften, doch uit den aard der zaak kunnen deze zich slechts tot enkele algemeene aanwijzingen bepalen. De drang tot activiteit en het bewustzijn, dat men geen automaat is, doch initiatief moet bezitten, moeten in het Wapen zijn gevaren, wil men de gevechtskracht hiervan zoo hoog mogelijk kunnen opvoeren.

In *tactischen geest* geleide oefeningen in de terreinen onzer Liniën en Stellingen en op het schietterrein, waarbij men, door zelfstandigheid te laten, besluitvaardigheid in plaats van angstvalligheid weet op te wekken, zijn de middelen om het Wapen in dat opzicht zooveel mogelijk te ontwikkelen.

(Wordt vervolgd.)

¹⁾ Zie voor de waarnemers Aanh. II, § 30. (Verbeteren van de opgegeven richting der waarnemingslijn.)

Het rijden bij de Bereden Artillerie.

Iets over de bewerking van den hals.

Wij schreven in De(n) Militaire(n) Spectator van Juni 1904, 73ste Jaargang, N°. 6, dat tot de oefeningen, welke het Artillerie-Voorschrift aangeeft, om dienstbaar te zijn aan het verkrijgen der gewenschte buigingen tijdens het 1ste tijdperk van dressuur, o.a. behoort:

„Het rijden van zooveel mogelijk rechte lijnen in draf (galop), waarbij „de ruiter met veerkrachtig polsgewricht de lengte der teugels regelt, „naar gelang het paard den hals, als een gevolg van de werking der „halsspieren, *langer* of *korter* maakt, zoodanig, dat het elastisch ge- „spannen zijn der teugels een gevolg is van de *strekking* der halsspieren, „als uiting van de voortdrijvende kracht.”

Het is wellicht niet overbodig de beteekenis van deze zinsnede eenigszins nader toe te lichten, waardoor de bedoeling van de zoogenaamd meegaande vuist in de 1ste periode van dressuur voor sommigen duidelijker kan worden.

Zeer te recht wordt in het „Gymnasium des Pferdes” door STEINBRECHT de dressuur genoemd eene stelselmatige gymnastiek voor het paard, waardoor dit in staat wordt gesteld ongedwongen de vormen (houdingen) aan te nemen, welke het dienstgebruik medebrengt. Uitdrukkelijk wordt er evenwel nog bijgevoegd, dat men zich die vormen niet mag voorstellen als eene *bepaalde houding*, waarin het paard, als het ware, moet worden geperst, maar, als het resultaat van juist geleide gymnastische oefeningen moet het paard, in verband met bouw en krachten, den meest gewenschten vorm zelf kiezen en op de hulpen van den ruiter kunnen aannemen.

Nu weten allen, die op het gebied van dressuur eenige ondervinding bezitten, zoowel uit persoonlijke ervaring, als uit ondervinding, opgedaan bij de dressuur van remontepaarden, dat het slechts uiterst zeldzaam voorkomt, dat men paarden in handen krijgt, door een natuurlijken bouw van den hals zoo gunstig bedeed, dat hun hals geen gymnastische oefening zou behoeven, om aan de hierboven door STEINBRECHT gestelde eischen te voldoen.

Wanneer men nu reeds in het 1ste tijdperk der dressuur, door eene zoogenaamd standvastige vuist het paard de gelegenheid ontnemt, om door strekken en buigen van den hals de halsspieren eene gymnastische oefening te geven, dan zal men ten slotte nimmer kunnen voldoen aan den door STEINBRECHT gestelden eisch, dat het paard ongedwongen, als resultaat van juiste gymnastische oefeningen, den meest gewenschten vorm van hals, als het ware vanzelf, kan aannemen.

Voor de vereischte gymnastische oefeningen van de halsspieren is alzoo de meegaande vuist reeds een vereischte.

Doch er is meer.

Met den meesten nadruk, en dikwerf herhaald, vestigt STEINBRECHT in zijn „Gymnasium des Pferdes” er de aandacht op, dat:

„in iedere stelling van den hals de halswervelen in een zoodanig „verband moeten geplaatst zijn, dat de teugelwerking door de halswervelkolom naar de rugwervelkolom wordt overgebracht. Het is „geen gemakkelijke taak”, gaat hij voort, „de zeven halswervelen in alle „richtingen, en naar de behoefte van den ruiter, zoo buigzaam te maken „en ze daarbij toch zoo aaneengesloten te doen blijven, dat zij niet in „een onjuist verband valsche buigingen aannemen. Hierbij is eene groote „werkzaamheid van hand en beenen een vereischte en eene snelle, juiste „samenwerking van teugel- en beenhulpen, waarvan de mate alleen kan „bepaald worden door het gevoel van den ruiter. De richtige aanleuning aan de teugels blijft de eenige zekere maatstaf voor de resultaten „van den halsarbeid. Blijven, bij de zijwaartsche buiging, beide teugels „gelijkmatig gespannen, zoo heeft het paard zich door de verkorting „van den binnenteugel richtig gebogen en de aanhouding van beide „teugels zal naar de achtervoeten doorgaan.”

Op eene andere plaats zegt STEINBRECHT verder, dat de buigingen van den hals alleen kunnen verkregen worden onder medewerking van de onverzwakte en goed ontwikkelde kracht der achterhand.

„Wie daarom”, zegt hij, „den dwang der voorhand niet wegneemt „door de bewerking der achterhand, en de strekspieren van den hals „niet beheerschen kan bij de volle ontwikkeling der voortdrijvende „kracht, zal nooit eene goede stelling van hals verkrijgen, maar zijn „paard in het bezit laten van middelen, om van het eene uiterste in „het andere te vallen, d. w. z. zich door eene te lichte of te vaste aanleuning aan eene volkomen gehoorzaamheid te onttrekken.”

Op de vraag tot welke grens de hand, bij het langer worden van den hals, moet medegaan, zou het antwoord luiden: *tot die grens, waarbij beide teugels zich gelijkmatig spannen, het verzet met halsspieren heeft opgehouden en de aanleuning is geworden de, in de hand voelbaar wordende, voortdrijvende kracht der achterhand, kenbaar aan de doorgaande teugelwerking bij eene aanhouding en aldus aan de mogelijkheid om te kunnen tegenhouden, zonder te trekken tegen zich verzettende halsspieren.*

Het is daarbij eene onomstootelijke waarheid, dat men bij deze wijze

van bewerking van den hals wel nimmer zal behoeven te klagen over een „te veel” aan voortdrijvende hulpen. Dresseeren beteekent aandrijven en met de mogelijkheid, dit al of niet te kunnen, staat of valt de dressuur. De hoofdmotoren van het aandrijven zijn de onderbeenen van den ruiter; toch hebben deze in dresseerenden zin geen beteekenis, indien zij in hun werking niet ondersteund worden door eene juiste inwerking van den zit en van het bovenlijf.

De beide laatste moeten door eene juiste samenwerking ten gevolge hebben de regelmatige welving en ontwelving van de rugwervelkolom, waarbij, uit de ontwelving, de strekking der halsspieren en daarmede de teugelspanning geboren wordt. Zoolang het den ruiter niet gelukt, door eene juiste samenwerking van al zijne hulpen het paard er toe te brengen zich in den rug los te laten, waaruit alleen een regelmatig zich opvolgen van welven en ontwelven van de rugwervelkolom kan volgen, zoolang zal geen teugelspanning verkregen worden, *als gevolg van de strekking der halsspieren*, als uiting van de voortdrijvende kracht, doch wel een steun zoeken in de teugels.

Gelukt het echter den ruiter, *in hoofdzaak als gevolg van de vereischte meegaandheid van zijn zit*, het paard er toe te brengen zich in den rug los te laten, waardoor welving en ontwelving elkander regelmatig kunnen opvolgen, dan zal de vereischte teugelspanning verkregen worden, maar dan zal ook de spanning van het spierstelsel en de onaangename en wellicht pijnlijke werking dezer spanning, oorzaak zijn, dat het paard zich hieraan tracht te onttrekken door zich terug te houden.

Dan eerst komt de werking der onderbeenen van den ruiter tot haar volle recht, om de achterbeenen te noodzaken zich te *blijven* onderzetten en het tempo van den gang te bewaren, en zullen deze werkzaam of gereed moeten zijn, om de spanning in de rugwervelkolom te onderhouden.

In tegenstelling dus met een voortdurend aandrijven met de onderbeenen tegen eene vasthoudende vuist, waarbij het het paard in den regel hoogst moeilijk zal vallen, zich in dat verband te plaatsen, dat het de rugspieren *kan* loslaten en daarbij de welving en ontwelving van de rugwervelkolom regelmatig *kan* plaats hebben, treden volgens het Artillerie-Voorschrift de *zithulpen* in de eerste plaats op den voorgrond, om, wanneer het paard zich losgelaten heeft, door aandrijven met de onderbeenen de spanning in de rugwervelkolom te verkrijgen en te onderhouden.

Uit het voren aangehaalde blijkt met voldoende duidelijkheid, welke hooge waarde door STEINBRECHT in den aanvang der dressuur gehecht wordt, en aan het buigzaam maken van den hals, en aan de daaruit voortvloeiende mogelijkheid, dat de halswervelen zich ongedwongen in dat juiste verband kunnen plaatsen, waarbij de teugelwerking doorgaat.

Hoe het mogelijk zou zijn, de verschillende, beschreven oefeningen voor het buigzaam maken van den hals uit te voeren met eene stand-

vastige vuist en zonder de lengte der teugels te mogen regelen naar het langer en korter worden van den hals, zal wel niemand zich kunnen verklaren, die werkelijk in de practijk wel eens naar de beginselen van STEINBRECHT is te werk gaan, of deze heeft leeren toepassen.

Wij vermeenen, dat met het voorgaande de bedoeling van de zoogenaamd meegaande vuist en van de voorgeschreven wijze van doen, voorkomende in het Artillerie-Voorschrift, dan ook voldoende is toegelicht. Juist om te kunnen voldoen aan dien strengen eisch van STEINBRECHT, van het ongedwongen in een juist verband leeren brengen der halswervelen, die onmisbare basis voor elke grondige dressuur, zoowel voor rij- als voor trekpaard, werd die wijze van doen voorgeschreven.

Hierbij zij evenwel opgemerkt, dat de waarde, welke aan die oefening moet worden toegekend, alleen kan beoordeeld worden door hen, die de waarde ervan aan de practijk hebben getoetst en hebben laten toetsen.

Welke de gevolgen zijn, wanneer in het 1ste tijdperk der dressuur reeds niet, of niet in voldoende mate, wordt voldaan aan de bovengenoemde, door STEINBRECHT gestelde eischen, daarvan ziet men alom het doorslaand bewijs.

Het onderdrukken van de vrije bewegingen van den hals in het 1ste tijdperk van dressuur, waarin het paard de halsspieren zou moeten leeren strekken en buigen, en zich aldus zou moeten oefenen in het loslaten van den hals, heeft nog bovendien het noodlottig gevolg, dat de ruggang belemmerd of belet wordt en daarmede reeds in het 1ste tijdperk van dressuur op het paard den stempel wordt gedrukt van den schenkelganger, met al de nadeelige gevolgen van dien.

De in het jaar 1901 verschenen *Natürliche Reitkunst*, wijst in den aanvang der dressuur op een gelijksoortig doel, als waarnaar gestreefd wordt bij de toepassing van de meegaande vuist in het 1ste tijdperk van dressuur, volgens het Artillerie-Voorschrift.

In hoofdstuk IV der *Nat. Reith.*: „Ueber Versammlung und Hülfen des Reiters sie zu erzielen”, staat toch het volgende:

„Het onderscheid in de rijvormen bestaat in *verschil in houding*, eensdeels als gevolg van *verschil* in verzameling, omdat iedere rijvorm een bepaalden graad van verzameling als eisch stelt. Welken invloed heeft nu de sterkere spanning en ontspanning der rugwervelkolom (de sterkere verzameling) op het harmonisch verband, waarin de delen van het skelet zich plaatsen, dus op de houding?

„Ieder *sterker* samentrekken van de, den rug welvende, spieren heeft *ten gevolge*, en is trouwens slechts *mogelijk*, bij een *zich rekken* d.w.z. *langer worden* van de spieren, die langs den bovenkant van de wervelkolom loopen, dat zijn de spieren *langs de kamlijn van den hals*, langs den rug en het kruis. De afstand van de ooren tot en met het kruis, gemeten langs die lijn, kortheidshalve *bovenlijn* genoemd, wordt dus bij meerdere verzameling *groter*. Hoe *langer* die bovenlijn wordt,

„hoe sterker zij zich ook weer vermag samen te trekken. Geheel afgescheiden van welken rijvorm ook, *moet* dit het geval zijn bij meerdere „verzameling van het paard.”

Volgens de beschrijving van den gang der dressuur, voorkomende in Hoofdstuk I der *Nat. Reitk.*, moet, van den aanvang der dressuur af, gewerkt worden op het langer worden, of het zich langer maken, van die bovenlijn. Door het onderdrijven der achterbeenen zullen, tot herstelling van de natuurlijke gewichtsverdeeling over voor- en achterhand, hals en hoofd zich dieper stellen, lager plaatsen, hetgeen uitdrukkelijk gezegd wordt, dat moet worden toegestaan. De schrijver zegt op blz. 15:

„Ten gevolge van het werken op de *bijbrenging* uit eigen aandrift „van het paard (waarmede de vorming van den opwaartschen boog van „den hals gepaard gaat), wordt ook het spierstelsel van het paard in „een gunstiger verband gebracht voor de dan volgende verplaatsing „van het zwaartepunt naar achteren.

„Door het vermeerderd onderzetten strekken de spieren der achter- „hand zich *meer* en begint de daaruit volgende, meerdere spanning „zich voort te planten naar het bekken- en lendenspierstelsel.

„Te gelijk hebben de tusschen rug en hals loopende spieren, peezen, „banden, vooral de lange nekband, door het bijbrengen zich *uitgerekt*, „totdat ten slotte uit die rekking ook eene lichte elastische spanning „ontstaat.

„En zoo hebben wij de deelen van het paard in eene, op elkander „ingrijpende, veerende werking gebracht. Spannen wij nu de spieren „der achterhand, dan spannen wij mede de rugspieren, die op hun „beurt weder, door de gausche wervelkolom heen, de halsspieren mede „spannen. En aan de andere zijde, spant het paard aan onze hand, die „de *door het paard zelf* aangeboden aanleuning nooit mag weigeren „aan te nemen, door zich vermeerderd bij te brengen, zijn halsspierstelsel; „zoo treden ook de spieren van rug en achterhand in eene elastische, „veerende, overeenstemmende spanning.

„Achterhand, rug en voorhand helpen, versterken en steunen elkander „nu wederkeerig; hulpen van den ruiter aan het eene deel gaan om zoo „te zeggen door het heele paard heen. Wij kunnen nu niet meer spre- „ken van eene bewerking der achterhand, nog minder van eene bewer- „king van hals en hoofd, maar wij bewerken nu steeds *het geheele* „paard. Om met HOLLEUFFER te spreken: „wij hebben nu een *rug-* „ganger, wel is waar nog in een lang gerekten vorm, maar de *basis* „voor den ruggang is gelegd, en geen *schenkelganger* meer onder ons.”

Wanneer men nu, na lezing van het bovenstaande, de vraag stelt, of het mogelijk zou zijn, dat aan den eisch van het dieper stellen van hoofd en hals, van het langer laten worden van de bovenlijn, zou kunnen worden voldaan, zonder dat de ruiter, zooals het Artillerie-Voorschrift aangeeft, de lengte der teugels regelt in verband met het langer en

korter worden van den hals, dan zal het antwoord op die vraag toch wel niet twijfelachtig kunnen zijn. In verband met hetgeen reeds gezegd werd omtrent het onderdrukken van den ruggang, ziet men, dat ook de *Nat. Reith.* van oordeel is, dat de beschreven wijze van doen strekt om van den aanvang af den grondslag voor den rugganger in het paard te leggen.

Ook op verschillende andere plaatsen wijst de schrijver van de *Nat. Reith.* telkens op de noodzakelijkheid, dat aan het paard gelegenheid moet worden gegeven in den aanvang den hals lang te maken, waartoe dan toch voorzeker wel eene meegaande vuist of een langer laten worden der teugels een vereischte zal zijn. Zoo staat in eene noot onder blzn. 9 en 10:

„dat met dit geleidelijk in elkander schuiven achter, het spierstelsel „der voorhand noodwendig gedwongen wordt, eerst tot een zich rekken „(langer worden) aan en op den teugel en daarna tot een zichzelf vormen aan den teugel.”

Verder zegt de schrijver op blz. 22:

„Het paard verlangt tijd, om de spieren der voorhand aan het bit „zelfstandig te vormen. Wordt het te plotseling daartoe gedwongen, „dan ontstaat uit het verzet van het nog vaste (zich nog niet losgelaten „hebbende) spierstelsel van den hals pijn en een krampachtig gaan tegen „de hand. Daarom mag deze, zoolang de halsspieren nog ongeoeffend „zich vasthouden, *nimmer werkelijk tegenhouden.*

„Zij moet integendeel, zooveel als eenigszins mogelijk is door tegen- „houdende gewichtshulpen en onderdrijvende been- c. q. spoorhulpen „vervangen worden, en wanneer de hand ook al voor een kort oogenblik „tegendrukt, omdat het paard, in plaats van onder te treden, te sterk „voorwaarts dringt, moet zij, na het verkregen resultaat, zich onmiddellijk „ontspannende, aanstonds den hals weér aan zichzelf overlaten.

„*Hoe minder de hand op de spieren werkt en toch het voorwaarts „dringen van het paard matigt, hoe beter.*”

Men ziet uit het hier aangehaalde, hoe dit in het wezen der zaak overeenkomt met hetgeen STEINBRECHT wil, n.l. dat de halswervelen ongedwongen, zonder spierverset zich in een onderling verband plaatsen, zoodanig, dat de teugelwerking doorgaat. Eerst dan kan men gaan tegenhouden, zonder te trekken tegen zich verzettende spieren.

In het slotwoord, aan het einde van Hoofdstuk I, wijst de schrijver der *Nat. Reith.* nogmaals met klem op de thesis, dat eene juiste samenvoeging der spieren slechts dan mogelijk is, wanneer deze eerst door voorafgaande oefeningen ontspannen zijn, zich losgelaten hebben, hetgeen in den regel gepaard gaat met een zich rekken, langer worden.

Hij zegt dan op blz. 41:

„Van het leveren van een bewijs hiervoor kan toch waarlijk wel „nauwelijks sprake zijn, want het is zonneklaar, dat langgerekte spieren

„zich gemakkelijk in iederen gewilden vorm laten brengen, hetgeen „bij kort, reeds in een bepaalden vorm in elkander geschoven spieren, „niet het geval is.”

En vervolgens:

„Ten slotte, en dit is de sterkste grond, waarom de bewerking van „achteren naar voren de voorkeur verdient boven eene bewerking van „voren naar achteren, wordt eene zeer werkzame hulp, om het paard „tot een zich loslaten te brengen, verkregen, wanneer men het in den „beginne (dus zoolang het *doel* is: het paard tot een zich loslaten te brengen) geen gelegenheid geeft om aanleuning aan den teugel te nemen. „Deze wijze van doen, in verband met lange reprises, heeft zelfs een „dwingend karakter.

„Door het toestaan van de teugelaanleuning toch, vindt het paard, „buiten het eigen lichaam, een punt, waaraan het zijn spieren, die het „toch al niet loslaat, nog meer kan spannen, evenals de mensch met „een gestrekten arm reeds steun vindt in een gespannen draad.

„Evengoed echter, als de geheel vrij uitgestrekte arm, ook van den „sterksten mensch, na weinige minuten verslapt, zoo zal het paard, „zoodra het buiten het eigen lichaam geen steunpunt meer kan nemen, „niet lang dien gespannen toestand zijner spieren kunnen volhouden.

„Welk deel kan het paard trouwens alleen gespannen houden, waar- „mede zich verzetten? Alleen met den rug, daar de hals vrij zweeft. „Vindt het nu buiten het eigen lichaam geen enkel punt, waartegen „het de spieren kan spannen, dan zal het dit verzet met den rug niet „lang volhouden, vooral niet, wanneer het daarbij in een levendig tempo „wordt voorwaarts gereden.”

Bovenstaande aanhalingen uit de *Nat. Reith.* geschieden slechts, om te doen uitkomen hoezeer het beginsel, dat in de 1ste periode van dressuur den hals de noodige vrijheid moet gelaten worden, om krampachtig verzet te voorkomen en zichzelf te leeren vormen, ook door den verdienstelijken schrijver der *Nat. Reith.* gehuldigd wordt.

Dat ook hierbij eene meegaande vuist, en een langer laten worden van den teugel naar de behoefte, noodzakelijk is, zal wel geen nader betoog behoeven.

Over dit onderwerp zou nog oneindig meer kunnen gezegd en geschreven worden, doch waartoe zou zulks dienen? In hoeverre het aangevoerde dienstbaar kan zijn, als toelichting voor de, in den aanvang van dit artikel, aangehaalde zinsnede, moet ieder voor zich beoordeelen.

Zij, die de, in het Artillerie-Voorschrift aangegeven, wijze van doen leerden toepassen en dus op dat gebied eenige ondervinding kunnen bezitten, zullen er uit zien, dat deze wijze van doen een middel is, om bij de eerste bewerking van den hals, in den aanvang der dressuur, te kunnen voldoen, aan een eisch door STEINBRECHT gesteld, noodzakelijk als een vaste basis, om eene verdere grondige dressuur mogelijk te

maken, zoowel voor rij-, als voor trekpaard, en hoe die wijze van doen in beginsel eveneens gehuldigd wordt door den schrijver van de *Natürliche Reitkunst*.

Meent men die wijze van doen te kunnen missen, of te moeten wraken, welnu, dan doe men zulks, maar men bewere dan ook niet, dat men op den grondslag staat van, of te werk gaat naar de beginselen van STEINBRECHT, juist omdat deze daarop met zooveel aandrang wijst.

C.

Sebastopol. De Krim. 1854—1856.

(Naar aanleiding van Port Arthur.)

DOOR

DE BLOCK,

Kapitein der Grenadiers.

Door de courantenberichten in spanning gehouden over den toestand vóór en in Port Arthur, zochten wij vergelijkingsvlakken met deze toestanden en scheen ons de belegering van Sebastopol hiermede het meest overeen te komen.

In de volgende bladzijden zal dan ook de Krimoorlog en meer in het bijzonder laatstgenoemd beleg behandeld worden. De algemeene strekking zal zijn om, voorgelicht door ooggetuigen, de geleden ontberingen en verliezen weer te geven en zóó te doen uitkomen, welk eene gewichtige rol de verpleging in den ruimsten zin des woords in den krijg speelt.

De belangrijkste belegeringen in deze eeuw zijn die van Genua, 1800, Colberg, 1807, Danzig, 1807, Saragossa, 1808—1809, Braïla, 1828, Varna, 1828, Silistria, 1829, Sebastopol, 1854—1855, Straatsburg, 1870, Belfort, 1870—1871, Metz, 1870, Parijs, 1870—1871. De eerste zeven liggen thans reeds 75 jaar achter ons, sindsdien wijzigden zich de begrippen omtrent de hygiëne ten zeerste en namen de hulpmiddelen voor de verpleging in belangrijke mate toe.

Wat betreft de belegeringen in den Fransch-Duitschen oorlog, zij vermeld, dat, niettegenstaande wij over particuliere bescheiden beschikten aangaande Metz en Parijs, niettegenstaande de gegevens over 70/71 meerdere belangwekkende details bieden, wij ons toch meer aangetrokken gevoelden tot den Krimoorlog.

Sinds wij toch, de eerste sport op de militaire ladder beklommen, werd het thema Fransch-Duitsche oorlog zoo vaak behandeld, heeft men er zoo alles en nog wat uit trachten te bewijzen, dat wij, niet het minst om dit eens te laten bezinken, ditmaal onze oogen elders wilden laten gaan.

Evenals thans bij Port Arthur de officieele gegevens schaars en tastbaar leugenachtig zijn, zoo waren ook die gedurende het verloop van den Krimoorlog, vooral van Russische zijde, volkomen onbetrouwbaar. Oostersche volken, waaronder wij ook de Russen rekenen, indachtig aan het: „Grattez le Russe et le Tartare revient”, zijn gesloten van karakter. Voeg nog hierbij, dat de politiek, en zeker die aan de Gele zee wars is van waarheidslievende uitingen, dan is het duidelijk, dat thans eene schildering van de in en om Port Arthur heerschende toestanden een fantasiebeeld: schijn, geen waarheid, moet leveren. Althans, zooals de toestand tot heden is.

Zoo komen Generaal Dr. KÖRTING in het Militär Wochenblatt van 10 November j.l. en de Majoor LÖFFLER in Heft 4 van de Vierteljahrshefte für T. en H. (1904), na zich veel moeite getroost te hebben om in deze bouwstoffen te verzamelen, beiden tot de zelfde conclusie: dat hun ten eenen male positieve gegevens ontbreken over de verpleging en de werking van den geneeskundigen dienst, zoowel als over de geleden verliezen.

Voor wat betreft den Krimoorlog, de later gepubliceerde rapporten van Generaal TODLEBEN, van Dr. BAUDENS, de nasporingen van Dr. CHENU en van PAUL LEROY-BEAULIEU werpen reeds een helder licht op de toestanden, die thans, nu eindelijk talrijke mémoires en brieven hieromtrent bijzonderheden leverden, geheel overzien kunnen worden.

Zoekt men de oorzaken van dezen krijg in de officieele gegevens uit het tijdvak 1853—1856, waarin dit bloedige drama zich afspeelt, dan vindt men als steeds, bij al de betrokken partijen, hoog opgegeven van aanranding van de meest heilige rechten en doet andermaal, de sinds de Kruistochten steeds opgehaalde schending der heilige plaatsen in Palestina opgeld. Zij, die den teerling werpen, welke duizenden ter slachtbank zal voeren, schermen in hunne manifesten en proclamaties met woorden als: Christelijke Liefde, Humaniteit, en niet te vergeten: Europeesch Evenwicht en Internationaal Recht. De publieke opinie wordt bewerkt; men oreert over den plicht, dien de beschaving oplegt; men voert het fanatisme op door aan dien krijg een glimpje van een tocht tegen barbaren te geven — maar de geschiedenis, die alle fantasie mijdt, brengt dit alles tot zijne ware gedaante terug; gestaafd met cijfers en data, vertoont zij ons het juiste verloop en de gevolgen, en doet ons verbazen en sidderen, als zij ons het waarheidsbeeld onthult.

Thans nu wij leven in een tijd, waarin het begrip arbitrage allerwege sympathie geniet, het tweede Vredescongres dra zal opgeroepen worden, al schijnen ook de volkeren hiervoor nog niet geheel gerijpt, komt het ons niet ondienstig voor te doen hooren, wat de Vredesapostelen van toen: COBDEN, de groote Engelsche vrijhandelaar, en LEROY—BEAULIEU, de beroemde economist en statisticus, hierover schreven:

„Tandis que je parle de la guerre considerée dans ses effets sur les intérêts de toute l'Europe, on fait raisonner à mon oreille ces grands mots: *droit international, équilibre des puissances européennes*, comme

on citerait les articles d'un code émané d'une autorité indiscutable. Depuis un siècle et demi, sauf quelques interruptions, nous combattons pour cet équilibre des puissances, et cependant, je n'ai pas souvenir, qu'il ait donné lieu à quelque congrès pacifique de diplomates établi sur des bases solides. Or si jamais un pacte sérieux, tel que l'indiquent les expressions: *balance européenne, droit international*, doit être formé entre les nations; ce sera l'oeuvre de la paix et non de la guerre. Dans les circonstances actuelles notre gouvernement s'est fondé pour commencer les hostilités sur cette supposition, que l'ambition de la Russie a menacé et menace encore, l'équilibre européen. Est-ce que jamais le reste de l'Europe pris dans son ensemble a été consulté d'une manière formelle en temps de paix sur l'existence de ce danger, et invité à le détourner par des mesures prises en commun? Si cette sage précaution n'a pas été prise, que faut-il penser de notre gouvernement, de nos hommes d'état, de la diplomatie tout entière."

„Si c'était une question d'équilibre, peut-on nous dire s'il est aujourd'hui plus stable qu'avant la guerre de Crimée; et si cet équilibre est si instable de sa nature, qu'il faille tout les dix ans sacrifier près d'un million d'hommes et dix milliards à sa consolidation, ne serait-il pas temps de l'abandonner? Eu quoi la condition de l'Orient est-elle plus rassurante aujourd'hui qu'en 1853? A quoi donc a servi la guerre de Crimée? Est-ce que pendant ces deux années 1853—1854, la conduite de la France et de l'Angleterre n'a pas été pleine d'erreur et même de crimes?"

Ten gevolge van de oorlogsverklaring (28 Maart 1854) aan Rusland, hadden Frankrijk en Engeland besloten met eene legermacht van 60 à 80.000 man Turkije te ondersteunen.

De eerste Fransche en Engelsche troepen kwamen respectievelijk den 31sten Maart te Gallipoli en den 15den April te Scutari aan. Einde April bedroegen hunne effectieven aldaar 23.000 en 7.000 man. Voortdurend brachten transportschepen versterkingen.

De Opperbevelhebbers der beide legers de Maarschalk DE ST. ARNAUD ¹⁾ en LORD RAGLAN kwamen met dien van de Turksche strijdkrachten, OMER PACHA, overeen, zoo spoedig mogelijk eene aanzienlijke krijgsmacht aan de noordzijde van den Balkan samen te trekken.

Laatstgenoemde generaal vermeldde zijne sterkte begin Mei 1854, als volgt: in het kamp bij Schoemla 45.000 man; tusschen Widdin en Kalafat 20.000 man; te Varna 15.000 man; de overige troepen verdeeld. Totaal bijna 100.000 man.

Een Russisch leger, sterk 33.000 man, was den 23sten Maart over den Beneden Donau getrokken, terwijl 30.000 man bij Kalarasch tegenover Silistria verzameld werden. Einde April werd de Maarschalk PASKIEVITCH

¹⁾ De Maarschalk DE ST. ARNAUD en de Britsche Generaal COLLIN CAMPBELL (waarover nader in Bijlage V) hebben beiden zulk eene merkwaardige militaire loopbaan gehad, dat wij hunne levensbeschrijving vermelden in Bijlagen I en II.

met het opperbevel belast en trad Prins GORTCHAKOFF onder zijne orders.

Op dit tijdstip bedroeg de sterkte van de Russische krijgsmacht in de Krim 39.600 man, onder bevel van Prins MENCHIKOFF. ¹⁾

Bij order van den 11^{en} Juni 1854, had DE ST. ARNAUD de basis van zijne operatiën van Gallipoli naar Varna overgebracht, den 27sten d.a.v. had zich aldaar het groote Hoofdkwartier gevestigd en den 30sten waren 30.000 Franschen en ongeveer 20.000 Engelschen te dier plaatse bijeen. De gezondheidstoestand der troepen kon toen bevredigend genoemd worden — het getal zieken op eene sterkte van 50.000 man bedroeg slechts 1100. Het opbreken van het beleg van Silistria, op den 22sten, gevolgd door den terugtocht der Russen op den linker Donauoever, werkte zeer ontzueterend en ontmoedigend op de verbonden troepen, die sinds weken naar een treffen hadden gehaakt. Dr. BAUDENS zegt hierover:

„De Maarschalk DE ST. ARNAUD begreep, dat eene afleiding dringend noodzakelijk was, om het moreel zijner troepen op peil te brengen. Hij wilde zijne soldaten een doel geven, een einde maken aan de noodlottige werkeloosheid, de aandacht der Russen van de Krim en Sebastopol afleiden en tevens de publieke opinie bevredigen, in afwachting van de inscheping naar genoemd schiereiland. Dit leidde tot de expeditie in de Dobrutcha.”

Intusschen was den 9^{en} Juli de cholera te Varna uitgebroken en waren de Generaals NEY en CARBUCCIA als eerste slachtoffers daarvan gevallen. Volgens de ingekomen rapporten stond eene Russische troepenmacht, sterk 10.000 man en 35 stukken, bij Babagagh. Drie Fransche divisiën zouden dezen vijand aangrijpen en, met het oog op de verpleging, de kuststreek als opmarschlijn nemen.

Den 21sten Juli marcheerde Generaal L'ESPINASSE met de 1ste divisie, sterk 10.500 man, waaronder 328 officieren, naar Mangalia; 16 officieren en 925 soldaten waren reeds in de hospitalen achtergebleven. Het 1ste regiment Zouaven zou aan het hoofd marcheren, ten einde de 2 à 3000 „Spahis d'Orient”, benevens de ongeregelde Bachi-Bouzoucks, te ondersteunen. De transportmiddelen, waaronder eenige ziekenwagens, omvatten 65 paar „cacolets” (draagmanden voor muil dieren), vijf paar draagbaren, tien dagen levensmiddelen voor de geheele troepenmacht, terwijl bovendien elk man nog een ration voor vijf dagen met zich voerde.

Voor een marsch op den 21sten Juli van 11 KM. van Franka naar Kaplaki bleven de soldaten, bij eene temperatuur van 30° R., 10 uur onder de wapenen. Eene volgende étappe, waarbij om vier uur v.m. werd opgebroken, bedroeg bij 33° R. 18 KM. De verpestende uitwasemingen van den bodem, gevoegd bij deze buitengewone hitte, welke afgewisseld werd door ware stortvloed, ondermijnden den gezondheidstoestand

¹⁾ Voor het algemeen overzicht der krijgsgeschiedenissen verwijzen wij naar de handleidingen der algemeene geschiedenis. Een en ander is in het kort vermeld in de Nieuwe Geschiedenis door Dr. VAN HEUSDEN. 3e Deel, blzn. 730—738.

meer en meer, totdat den 30sten Juli de cholera, als het ware moordend, onder hen uitbrak. 300 Zouaven werden getroffen, terwijl de Bachi-Bouzoucks letterlijk gedecimeerd werden. De Generaal YUSSUF was gedwongen den terugmarsch te aanvaarden en zijne troepen hadden te nauwer nood den tijd het steeds stijgend aantal dooden te begraven.

Dien zelfden dag kwam de Generaal L'ESPINASSE met de hoofdmacht der 1ste divisie, na een marsch zonder ransel en met een minimum aantal voertuigen, om 1 uur 's nachts te Kargualeck aan, waar hij meende den vijand te zullen verrassen. Groot was de ontgoocheling, toen hij, in stede van dien, dit dorp overvuld vond met stervende choleralijders, zoodat hij tot den terugtocht moest besluiten, honderden dooden langs den weg achterlatende. Den 31sten Juli bereikte de divisie Kastendjé, dat reeds overvuld was met zieken, terwijl 1800 choleralijders op vervoer met de transportschepen wachtten en 1200 dooden aldaar begraven werden.

Niettegenstaande Generaal CANROBERT, die wederom het commando over de 1ste divisie aanvaard had, met krachtige hand maatregelen nam ter verzorging van zijne manschappen, en versche levensmiddelen, als mede wijn, koffie en suiker, had doen aanvoeren, eischte de terugmarsch naar Mangalia weder nieuwe slachtoffers aan deze vreeselijke ziekte.

De Bachi-Bouzoucks, die aldaar om het begraven der dooden te ontgaan, de lijken in de putten hadden geworpen, verontreinigden zoodoende het drinkwater ten eenen male. Vóór de inschepping naar Varna vielen wederom vele offers en niet dan nadat de divisie den 9^{en} Augustus op het gezonde plateau van Kavarna gelegerd was, trad een betere gezondheidstoestand in.

Wat de 2^e divisie betreft, die de 1ste in haar opmarsch gevolgd was, hierbij waren, dank zij het doortastend optreden van den Generaal BOSQUET, aanmerkelijk minder verliezen. Met kracht hield hij de hand aan het naleven der hygiënische voorschriften. Hoe lang de dagtaak ook duurde, hoe moeilijk ook water te bekomen was, hij regelde eene dagelijkse uitdeeling van soep en koffie. Met plaatselijke transportmiddelen liet hij de voorraden aanvoeren; vluchtten de burgergeleiders, dan namen soldaten hunne plaats in. Waren de wagens van hunne voorraden ontdaan, dan werden zij voor het transport der zieken gebruikt. De bivakplaatsen werden met zorg uitgezocht en dagelijks verwisseld.

Groote kuilen werden gegraven tot opneming van de gestorven choleralijders en van hunne besmette goederen.

Maar genoeg! De verwoestingen, door de cholera aangericht, worden weergegeven in de verliezen, door de 1ste Fransche divisie geleden, gedurende den veldtocht in de Dobrutcha. Zij zijn:

	Effectief.		Dooden.		In % uitgedrukt.	
	A.	B.	A.	B.	A.	B.
Officieren	328	58	41	10	12,50	17,20
Soldaten	10262	1973	1995	499	19,44	25,29
Totaal	10590	2031	2036	509	19,22	25,06

A. = van de geheele divisie. B. = van het 27ste linieregiment.

Het totaal verlies der Franschen aan dooden, vóór het inschepen naar de Krim, bedroeg 8084, terwijl er zelfs nog geen treffen met den vijand had plaats gevonden.

Gaan wij thans over tot het tweede bedrijf van het drama, waarvoor de Maarschalk DE ST. ARNAUD een proloog hield in den vorm van eene dagorder ¹⁾, waarin afscheid genomen werd van de onzalige oorden der Dobrutcha en, vóór het aan boord gaan, het nieuwe „Fata Morgana”: de Krim in alle heerlijkheid geschilderd werd.

Den 1sten September werd een aanvang gemaakt met de inscheeping der Fransche en Engelsche troepen, respectievelijk te Baltchik en te Varna, terwijl de eerste landingen in de Krim den 13^{en} en 14^{en} d.a.v. te Eupatoria en te Old Fort plaats vonden.

Ook thans volgde weder eene dagorder ²⁾, die zelfs sceptisch opgevat, een schril contrast oplevert met de koude werkelijkheid, welke volgde. Maar het is geen nieuw ontdekte waarheid, dat het papier geduldig is!

De Fransche krijgsmacht (30.328 man) was per hoofd voorzien van een voorraad levensmiddelen voor 45 dagen, terwijl bij de ontscheeping aan elk man voor 4 dagen levensmiddelen werd uitgereikt. Voor de verpleging, in den ruimsten zin des woords, werd in dit leger zorg gedragen door een personeel van 1100 personen. In November steeg dat aantal zelfs tot 1700. Het was in vijf afdeelingen gesplitst en wel: ambulance, voeding, administratie, trein en gendarmerie. Verder dient hierbij te worden aangeteekend, dat de Fransche troepen voor een groot deel uit militie waren samengesteld, zoodat onder de combattanten veel personeel voorhanden was, dat, uit den aard zijner werkring in de burgermaatschappij, zoo noodig aanvulling voor bovenvermelde bijzondere diensten kon leveren.

Als gevolg van de, in Afrika gevoerde, oorlogen, had het intendancepersoneel eene vrij groote bedrevenheid verworven. De waarde van versch brood tegenover beschuit werd gevoeld en zoowel bakovens, als militaire bakkers waren in voldoende aantal ingedeeld.

Alles te zamen genomen was de Fransche intendance goed georganiseerd en werd vooral in den beginne gehandeld volgens een zuiver omljnd plan.

In Engeland was de toestand in dit opzicht geheel onvoldoende. Zelfs de begrippen, door het legerbestuur omtrent verpleging gehuldigd, waren geheel verouderd en ten eenen male ongeschikt voor een veldtocht in eene landstreek met zoo weinig hulpbronnen, als het schiereiland de Krim. De opperste leiding, het Ministerie van Oorlog, vormde zelfs geen zelfstandig bestuur, maar was vereenigd met het Departement van Koloniën.

¹⁾ Zie Bijlage III.

²⁾ Zie Bijlage IV.

Wel had men een commissaris, die zorg droeg voor aankoop, levering en verscheping van legerbenodigdheden voor de Koloniën, en had men ook in de Overzeesche Bezittingen militaire intendanten, maar ook die tak van dienst was slecht georganiseerd en werkte uiterst langzaam.

De uitrusting, de aanvulling en de verpleging van de troepen, zoowel in Engeland als in de bezittingen in Europa, werden geregeld door overleg van de betrokken regimentscommandanten met „the Board of Ordnance”.

Dit bureau sloot de contracten voor aankoop, terwijl het verdere werd verricht door den regimentskwartiermeester.

In de laatste oorlogen, die Engeland in Europa, en voornamelijk in Spanje, had gevoerd, geschiedde de aanvoer van de verschillende benodigdheden op de zelfde wijze, door de depots der regimenten, die in het moederland verblijf hielden. Ter plaatse, waar de veldbataljons zich bevonden, werd echter zooveel doenlijk door het regiment gerequireerd, hetzij met of zonder betaling.

Reeds bij het uitrusten en uitzenden der eerste troepenafdeelingen, voor den Krimoorlog bestemd, voelde men de leemten, die in de tot dusverre gevolgde regeling bestonden, en werd diensgevolge SIR CHARLES TREVELYAN, Ondersecretaris der schatkist, benoemd tot commissaris voor de expeditionnaire troepen. Hij stelde gepensioneerde officieren weder in dienst en ontbood de beste krachten, waarover de intendance beschikte, uit de Koloniën. Zoo verkreeg men de beschikking eerst over 40, later over 49 officieren van dit dienstvak. Vooral de eerst vermelde categorie, die bijna allen nog in Spanje onder WELLINGTON gediend hadden, bleken bij de geheel andere omstandigheden in de Krim volstrekt niet voor hunne taak berekend en fysiek te veel versleten.

Ook bij de organisatie van het benodigde mindere personeel stuitte men op allerlei bezwaren. Enkelen werden overgenomen van de politie, anderen uit handelskantoren en van militaire bureaux. Al deze personen waren onbekend met hun nieuwen werkkring en voor het meeren-deel te oud om weerstand te kunnen bieden aan de ontberingen van den oorlog.

Nadat in Juni 1854 een afzonderlijk Ministerie van Oorlog was georganiseerd en de ernstige gevolgen van de gebrekkige organisatie zich tot in Maart 1855 meer en meer deden gevoelen, werd de samenstelling en werking der intendance geleidelijk beter, dank zij den practischen zin der Britten en niet het minst als het gevolg van het particulier initiatief.

Toch bleef men gedurende den geheelen veldtocht het bezwaar gevoelen, dat, aangezien het leger geheel uit beroepssoldaten was samengesteld, het strijdende gedeelte nimmer hulp kon bieden aan de non-combattanten, hetgeen, zooals wij zagen, bij de Franschen wel het geval was.

Omtrent de voorraden, welke het Engelsche legerbestuur bij de lan-

ding zijner troepen in de Krim ter plaatse beschikbaar had, vinden wij geen gegevens. Evenmin wordt vermeld het aantal rations, dat de Britsche soldaat zelf medevoerde. Alleen blijkt, dat er in de eerste dagen noch gebrek noch minder goede hoedanigheid der levensmiddelen te constateeren viel.

(Wordt vervolgd.)

Bijlage I.

De Maarschalk DE ST. ARNAUD.

Behalve de „Lettres DE ST. ARNAUD” en „ST. ARNAUD en Crimée” door CABROL zijn ons geen uitvoerige levensbeschrijvingen van dezen maarschalk bekend. Aan de brieven gaat eene levensbeschrijving vooraf, samengesteld door zijn zoon. Dit geschrift, zoowel als de brieven zelf, die wat stijl en geest betreft, boeiend zijn, dragen ietwat het karakter van „Gasconnerie”. Daar, waar in de talrijke, in de laatste jaren verschenen mémoires zoo volledige beschrijvingen worden gegeven, niet alleen van de Fransche maarschalken, maar zelfs van vele onderbevelhebbers, wordt DE ST. ARNAUD steeds slechts vluchtig behandeld. Zooewel zijne levenswijze als zijn karakter schijnen hiervan de oorzaak te zijn geweest. Ook o. i. vertoont hij het beeld van den avonturier, van den „condotierri”. In het kort was zijn levensloop, als volgt. Geboren te Parijs 20 Augustus 1798 met name JACQUES LEROY, werd hij in 1815 geplaatst bij de Garde du Roi, compagnie de GRAMMONT, en in 1820 benoemd tot 2e luitenant. Spoedig (1822) kreeg hij, als gevolg van jeugdige lichtzinnigheid, zijn ontslag. Hij zwierf toen in den waren zin des woords rond, werd tooneelspeler, streed met de Grieken tegen de Turken en sleet een avontuurlijk leven, vaak onder de grootste ontberingen in Italië, de Levant, Engeland en België. In 1827 trad hij weder in dienst, doch deserteerde, toen zijn regiment order ontving om naar Guadaloupe ingescheept te worden. Na de Revolutie van 1830 wist hij, door zich als slachtoffer zijner liberale (!) gezindheid voor te doen, opnieuw eene benoeming te verkrijgen onder den naam van ACHILLE DE ST. ARNAUD. Zijn verblijf in 1833 als 35-jarig 2e luitenant te Blaye, alwaar de Hertogin van BERRY als gevangene geïnterneerd was, bracht hem in aanraking met den Maarschalk BUGEAUD, aan wien hij voor het grootste gedeelte zijne verdere carrière dankt. In 1836 werd hij overgeplaatst bij het vreemdenlegioen. Gedeeltelijk door verdienste, maar niet minder door de groote reclame, waarmede hij werkte, zoowel als door de protectie van den invloedrijken „soldat laboureur” is DE ST. ARNAUD reeds 8 jaren later kolonel en in 1847 brigade-generaal. Rekenende op de eerezucht van dezen opperofficier werd hij 26 October 1851 door den president NAPOLEON benoemd tot Minister van Oorlog en bij den Coup d'état van 2 December 1852 tot maarschalk

van Frankrijk. Hij nam in 1854 het bevel op zich van het expeditionnaire leger en overleed den 29sten September van dat jaar aan boord van het oorlogsschip, dat hem naar Frankrijk zou terugbrengen.

Bijlage II.

COLLIN CAMPBELL, LORD CLYDE OF CLYDESDALE.

Deze Engelsche veldheer werd 20 October 1792, als zoon van den timmerman MAC. LIVER, te Glasgow geboren. Na de militaire school van Gosport bezocht te hebben, door invloed van een neef, en na zijn naam in dien van zijne moeder gewijzigd te hebben, kreeg hij in 1808 een patent als vaandrig bij het 9^e regiment infanterie. Tot 1809 streed hij in Spanje en Portugal, waarna hij jaren achtereen in de Engelsche Koloniën aan verschillende expeditiën deelnam. In 1841, bij de expeditie naar China, had hij den rang van Luitenant-Kolonel. Van 1848—1849 commandeerde hij de derde divisie van het Puncha-leger tegen de Sicks, bracht de beslissing in den slag van Chillian-Walloh en beëindigde den krijg door het treffen bij Gudschat. Tot 1852 bleef hij in Indië en voerde het gewichtige commando in Pischawar, omringd door oproerige bergvolken. In 1854 tot Generaal-Majoor bevorderd, onderscheidde hij zich aan de Alma en bij Balaclava. Twee jaren later werd hij bevorderd tot Luitenant-Generaal. Bij het uitbreken van den grooten Indischen opstand droeg de Regeering hem het opperbevel op. Den 6^{en} December 1857 sloeg hij de Rebellen; nam in Maart 1858 stormenderhand Lukno en dempte in November van dit jaar de laatste sporen van verzet. De pairstitel en de veldmaarschalksstaf waren zijne belooning. 14 Augustus 1863 overleed hij te Chatham. Zij, die zijne levensbeschrijving schetsen, roemen allen zijn helderen blik als veldheer en menschenkenner. Hij wist bij uitstek, wat van zijne soldaten te vorderen was; geen moeite was dezen generaal te groot voor zijne ondergeschikten. Door zijne voortdurende, practische zorgen waren de verliezen, die de Hooglanders onder zijn commando, behalve door het vijandelijk lood, leden, de geringste van alle troepenafdeelingen van het Engelsche leger. Hij kende zijne soldaten en had, behalve boeken, ook den Britschen soldaat bestudeerd. De zwaarste eischen, die hij vorderde, werden door zijne minderen met enthousiasme vervuld.

Wij wijzen hierop, omdat het niet voldoende is botweg eene order uit te geven, rekenende op onverbiddelijke gehoorzaamheid en zelfverloochening. Men moet officieren en minderen weten te bezielen. Dat niet een ieder, die snaar kan treffen, merkten wij reeds in onzen cadet-tentijd. Voor enkele meerderen waren wij door het vuur geloopen in ons opgewekt, jeugdig enthousiasme. Bij anderen werd het: „juist doen wat er bevolen was” en verder basta plus verving. En in latere jaren

namen wij herhaaldelijk deze logische en zeer menschelijke verschijnselen waar.

Over de zooeven aangehaalde zelfverloochening zijn vellen vol geschreven; geen enkele schrijver is, o. i., echter zoo waar, als die van een artikel in de „Revue de Cavalerie”, October 1904, waar hij zegt: „Il convient en effet de ne pas confondre la discipline, cette brillante vertu militaire, avec la résignation muette. Si la résignation est une admirable vertu chrétienne, elle ne sera jamais la qualité dominante de l'homme d'action; le silence qui est quelquefois le masque de l'hostilité haineuse, n'est bien observé que par les indifférents, or les indifférents sont des tristes soldats”.

Bijlage III.

Dagorder.

Soldaten! Gij hebt schitterende voorbeelden gegeven van volharding, van kalmte en van geestkracht, te midden van droevige omstandigheden, die Gij vergeten moet.

Het uur is geslagen, dat wij gaan strijden en overwinnen. De vijand heeft ons aan den Donau niet afgewacht, zijne ontzenuwde troepen, vernietigd door ziekten, zijn teruggetrokken en het is de *Voorzienigheid* wellicht, die ons een verder verblijf in deze ongezonde oorden wil sparen. *Zij* is het, die ons oproept naar de Krim, een land even gezond als het onze, *Zij* is het, die ons Sebastopol aanwijst, dien zetel van de Russische macht ter zee, waar wij gezamenlijk zullen vinden den waarborg voor den vrede en de terugkeer naar onze haardsteden. De onderneming is grootsch en Uwer waardig! Gij zult dat alles volvoeren met behulp van de meest volmaakte land- en zeemacht, die ooit te zamen streeden. De verbonden vloot, met hare 3000 kanonnen en hare vijftwintig duizend dappere matrozen, Uwe krijgsmakkers en de deelgenooten van Uwen roem, zullen naar de Krim overbrengen een Engelsch leger, waarvan Uwe vaderen de waarde hebben leeren eerbiedigen, een uitgelezen divisie Turken, die hunne sporen onder Uwe oogen verdiend hebben, en een Fransch leger, waarvan ik te recht en met trots zeg, dat het de keur van ons geheele leger is. In dat alles zie ik meer dan waarborgen voor een goeden uitslag; hierin ligt voor mij de goede uitslag reeds geheel verzekerd.

Generaals, korpscommandanten, officieren van alle wapens! Deel met mij en stort in het hart Uwer soldaten het vertrouwen, waarmede het mijne is vervuld. Weldra zullen wij, allen, de drie vereenigde vaandels wapperend op de wallen van Sebastopol begroeten met onzen vaderlandschen kreet: Leve de Keizer!

Hoofdkwartier te Varna.

(w.g.) DE ST. ARNAUD.

Bijlage IV.

Dagorder.

Soldaten! Sinds vijf maanden zoekt Gij den vijand. Thans is hij voor ons en wij zullen hem onze adelaars toonen. Bereidt U voor op vermoeienissen en ontberingen, bereidt U voor op een veldtocht, die zwaar zal zijn, maar van korten duur. Deze veldtocht zal, voor de oogen van gansch Europa, het aanzien van het leger van het Oosten nog hooger opvoeren en Uw roem zal evenaren dien, welke verbonden was aan de schitterendste wapenfeiten der historie.

Gij zult niet toestaan, dat ook maar een enkel oogenblik de soldaten van de legers der bondgenooten U voorbijstreven in standvastigheid en dapperheid voor den vijand, in volharding bij de beproevingen, die U wachten. Herinnert U, dat gij niet strijdt tegen de vreedzame bewoners van de Krim, die ons goedgezind zijn. Zij zullen, gerustgesteld door de uilmuntende krijgstucht, die ons bezielt, door den eerbied, dien wij betoonen voor hun geloof, voor hunne zeden en voor hun persoon, niet dralen tot ons te komen.

Soldaten! Op dit oogenblik nu Gij Uw vaandel plant op den bodem van de Krim, zijt Gij de hoop van Frankrijk; binnen weinige dagen zult Gij de trots van Uw vaderland wezen.

Hoofdkwartier Old Fort.

(w. g.) DE ST. ARNAUD.

Aanteekeningen betreffelijk den Russisch-Japanschen oorlog.¹⁾

(Ontleend aan RASWJEEDTSCHIK.)

(Vervolg van blz. 136.)

Reeds sedert geruimen tijd was bij den Staf van het Russische leger bekend, dat door de Japanners in Mongolië sterke benden Xoexoesen werden georganiseerd, met het doel den spoorweg tusschen Xarbin en Moekden te vernielen. Van eene behoorlijke verkenning in het uitgestrekte terrein, waarin zich de Xoexoesen ophouden, kon geen sprake zijn, daar zulks èn tot schending van de neutraliteit van China èn tot het onttrekken van belangrijke cavalerie-afdeelingen aan andere operatiën moest leiden. Daarom werd het toezicht in het neutrale gebied aan betrouwbare personen opgedragen en werd, toen de inkomende berichten een vasteren vorm aannamen, eene zoogenaamde geographische expeditie onder bevel van Lt.-Kolonel XITROWO naar Mongolië gezonden. In het einde van Januari werd bericht ontvangen, dat belangrijke benden zich op Chineesch grondgebied tegenover het baanvak

¹⁾ Bij K. B. van 3 (16) Maart is de Generaal-Adjutant KOEROPATKIN van zijne functiën ontheven en is de Commandant van het 1ste Mandschoerijische leger, Generaal der Infanterie LENEWITSCH, tot Opperbevelhebber van land- en zee-macht in het verre Oosten benoemd.

Ingevolge K. B. van 17 Februari (2 Maart) worden van snelvuurmaterieel, met schilden, voorzien en naar het verre Oosten gedirigeerd:

de 1ste batterij van de 22ste artilleriebrigade,
de 4^e " " " 23ste " en
de 2^e " " " 24ste " .

Bij de 6^e gedeeltelijke mobilisatie werden de navolgende depotbataljons geformeerd:

Nos. 9—12, 33—36, 97—100, 121—124, 137—140, 161—164 infanterie- en 1—3 scherpschutters-depotbataljons.

Bij de 7^e gedeeltelijke mobilisatie:

Nos. 5—8, 21, 28, 46, 49, 50, 53—60, 64, 67, 69, 72, 85—96, 117—120, 125,

Goensjoelin (225 werst ten N. van Moekden) — Koeantschentsie (222 werst ten Z. van Xarbin) hadden verzameld.

Den 30sten Januari (12 Februari) ten 3³⁰ v.m. deed eene Japansche cavalerie-afdeeling, bestaande uit een 100-tal dragonders en ongeveer 200 Xoexoesen een aanval op de spoorbrug bij het station Fantsjatoen. Het gelukte den Japanners eenige ladingen tot ontsteking te brengen, waardoor het dek van de brug vernield werd. Door salvo's van de manschappen der grenswacht, die in de loopgraven benoorden de brug stelling genomen hadden, werden de Japanners tot den terugtocht gedwongen; de sergeant-majoor SARIN verwijderde met levensgevaar eene 3 poed zware lading, aan den peiler van de brug aangebracht.

Eene afdeeling Russische grenswacht, ter sterkte van 2 sotnies met 2 stukken, onder bevel van Ritmeester LENTSKIE, welke den 29sten Januari Fantsjatoen verlaten had, ten einde in westelijke richting te verkennen, ontving bericht van den aanslag op de spoorbrug en slaagde er in den terugtrekkenden vijand te verstrooien.

Bij de vervolging stootte Ritmeester LENTSKIE den 1sten (14) Februari, ongeveer 120 werst ten N.W. van Goensjoelin, op overmachtige vijandelijke strijdkrachten, volgens een telegram van Generaal KOEROPATKIN 6 eskadrons, 4 compagnieën en meer dan 2000 Xoexoesen sterk. Eene afdeeling van 90 man, onder bevel van Ritmeester BOJARINOF, ontving de opdracht den vijand tegen te houden. De rest van het detachement trok na een kort handgemeen in de richting van Goensjoelin terug, waar het in den avond van den 2^{en} (15) Februari aankwam, na vrij aanzienlijke verliezen geleden te hebben, terwijl 1 stuk moest achtergelaten

133—135, 145—148, 157—160, 167, 173, 206, 213—220, 222—228, 285—288
infanterie- en 4^e en 5^e scherpschutters-depotbataljons.

Totaal: 100.

Volgens K. B. van 19 Februari (4 Maart) zal het Oost-Siberische depot-sappeurbataljon in den vervolge samengesteld zijn uit: 4 sappeurcompagnieën, 2 telegraafcompagnieën en eene mineurcompagnie.

Uit het Jaarboekje van het Russische leger (bijgewerkt tot 1 Febr. 1905) blijkt, dat, ter vervanging van de, naar het oorlogstooneel gezonden, Europeesche troepen, uit de reservebrigades werden geformeerd de divisieën:

Nos. 48, 51, 52, 56, 60, 62, 68, 69, 73, 77, 78 en 79.

Bij Moekden bevond zich, behalve de in bijlage I van het vorige maand-overzicht vermelde afdeelingen, ook nog de 61ste infanteriedivisie, terwijl het IV. Legerkorps, en wellicht nog eenige andere afdeelingen, niet tijdig genoeg ter plaatse was, om aan den strijd deel te nemen.

Bij K. B. van 8 (21) Maart is Generaal-Adjutant KOEROPATKIN benoemd tot commandant van het 1ste Mandschoerische leger.

Bij K. B. van 18 Februari (3 Maart) zijn mitrailleurcompagnieën geformeerd bij de 3^e, 9^e, 22ste, 31ste, 35ste en 37ste infanteriedivisie en bij de 1ste, 2^e, 3^e, 4^e en 5^e scherpschuttersbrigade.

worden. De afdeeling van Ritmeester BOJARINOF, voortdurend door de Japanners vervolgd, slaagde er in met een verlies van 3 dooden en 24 gewonden, die allen werden medegevoerd, den 3^{en} (16) Februari het station Fantsjatoen te bereiken.

Den 5^{en} (18) Februari ten 3¹⁵ v. m. deed een Japansch detachement met Xoexoesen, ter sterkte van ongeveer 150 man, een aanslag op de spoor- en telegraafverbinding bij het station Jaomin; het gelukte hun slechts 1 ligger en 2 telegraafpalen te vernielen.

Den 1sten (14) Februari rukte eene Russische cavalerie-afdeeling, in 2 colonnes ingedeeld, op den linkervleugel van den vijand zuidwaarts. Na 35 werst afgelegd en de vijandelijke cavalerievelddwachten teruggedreven te hebben, werd gedurende den nacht in het 12 werst ten Z.W. van Sjabeixe gelegen dorp Santaitsie kwartier betrokken. Den geheelen nacht hadden bij de voorposten schermutselingen met den vijand plaats. In den morgen van den 2^{en} (15) Februari werd door de Russische patrouilles gerapporteerd, dat vijandelijke infanterie op wagens, door cavalerie vergezeld, zich snel in N.W. richting verplaatste, blijkbaar met het doel aan de Russische cavalerie den terugtocht af te snijden, terwijl eveneens bericht ontvangen werd, dat in front een cordon van ongeveer 5000 Xoexoesen, onder den hoofdman TOELISAN, den weg naar Inkoi bewaakte. Ten ongeveer 12 uur middag naderde eene Japansche cavalerie-colonne, welke, door de Zabaikalskische batterij van jesaoel KORADSE met snelvuur ontvangen, echter spoedig terugweek. Toen de Kozakken in de lawa tot de vervolging overgingen, werden zij uit den rand van Pinkfan door Japansche infanterie onder vuur genomen. Nadat de Japanners uit dit dorp verdreven waren, werd het door de Russen bezet, die den nacht aldaar doorbrachten. Den volgenden dag werd de marsch in oostelijke richting naar het dorp Oedjagantsie voortgezet. Na een kort gevecht maakten de Russen zich hiervan meester en trokken daarna in N. richting op hunne stellingen terug. De, gedurende deze drie dagen door het detachement geleden, verliezen bedroegen 1 doode en 13 gewonden.

Aan het front werden in het centrum, nabij de spoorbaan, door de Japanners zware belegeringskanonnen opgesteld.

In den morgen van den 30sten Januari (12) Februari werden de ochotniks, onder bevel van Kapitein POGREEBNIKOF, te Nanschinpoé (ten Z.W. van Bjanjoepoetsie) door 3 Japansche compagnieën aangevallen, die na eene vrij hevige schermutseling werden teruggeslagen. Op hunne beurt sloegen de Japanners een Russischen aanval op Laboetai (westfront) af.

Den 31sten Januari (13 Februari) beschoten Russische belegeringsbatterijen het dorp Koedjasa en nam eene mortierbatterij Nangantsie onder vuur, welk vuur door de Japanners zwak beantwoord werd, terwijl door hen met kracht aan de versterking van de heuvels bij Xoöetxai werd gewerkt. Op den rechtervleugel werden door de Russen tegenover Sandjepoe versterkingen opgeworpen.

Den 1sten (14) Februari werd in het centrum en op den westelijken vleugel aan beide zijden het artillerievuur geopend.

Russische sappeurs lieten een gebouw in Linsinpoe, dat het vuur uit de eigen stellingen belemmerde, springen. In den loop van den dag nam het Japansche artillerievuur in kracht toe, zonder dat dit echter buitengewone uitwerking had.

Twee Russische cavalerie-afdeelingen, met artillerie, traden den 1sten en 2^{en} (14 en 15) Februari in het rayon tusschen Tschitaitisie en Dawan op. Eene daarvan dreef den 1sten (14) Februari de voorste cavalerie-afdeelingen van den vijand terug en trachtte op den linkeroever van de Xoën-xe (30 werst ten Z.W. van Sandjepoe) over te gaan. Op belangrijken tegenstand stuitende, trokken beide afdeelingen naar het Noorden terug; naar luid van Japansche berichten hierbij door den vijand achtervolgd.

In den nacht op den 2^{en} (15) Februari verdreven ochotniks op den linkervleugel de Japanners uit Waitoschan en Tadsipoe, waarna beide dorpen in brand werden gestoken. De Russen verloren 3 dooden en 10 gewonden. Andere ochotniks verjoegen te gelijker tijd de Japanners uit een boschrand bij den Dwoerogoi-berg en uit het dorp Sjaojanjoë.

Den 2^{en} en 3^{en} (15 en 16) Februari werd het artillerievuur aan beide zijden voortgezet; op verschillende punten hadden schermutselingen plaats.

Ten 5 uur v.m. van den 3^{en} (16) Februari verdreef een Japansch verkenningsdetachement, na een vrij hevig vuurgevecht, in de nabijheid van Penloenpoe een Russisch infanterie-commando. Eveneens had eene schermutseling bij Wantsjanopoe ($\frac{1}{2}$ werst ten Z.O. van Tschantanenan) plaats.

Op den Russischen linkervleugel werd den 5^{en} (18) Februari de opmarsch van belangrijke afdeelingen van den vijand ten Z. en Z.O. van Tsinxetschen waargenomen, waarop ten 12 uur middag twee verkenningsdetachementen uitgezonden werden. Het eerste rukte naar de Taitsie-xe op en nam aan beide zijden van die rivier bij Soeidoen stelling; den volgenden dag dwongen de Japanners het, zich op den zuidelijken oever bevindende, gedeelte de rivier weder over te steken. Het tweede detachement bezette een bergpas, 15 werst ten Z.O. van Tsinxetschen, op den weg naar Oeitsjoeitsie. In den morgen van den 6^{en} (19) namen de Japanners dezen pas met artillerie onder vuur.

Den 5^{en} (18) Februari keerde de rasjeesd van sotnik Ekse van den bovenloop van den Jaloe terug. Bij het dorp Litschagoi (10 w. ten N. W. van Tschagoemin) werd een Japansch voorraadmagazijn verbrand, terwijl tusschen beide plaatsen een transport werd vermeersterd, dat eveneens in brand werd gestoken.

Volgens berichten uit Port-Louise bevindt het 2^e eskader van de Stille Zuidzee zich nog steeds in de wateren van Madagaskar. Het 3^e eskader passeerde de Deensche wateren, terwijl de torpedojagers

„*Pronsitelnie*” en „*Prosorlinie*” den 4^{en} Februari te Tunis aankwamen en den volgenden dag naar Port Said koers zetten.

De Japansche zeemacht is waarschijnlijk ongeveer, als volgt, verdeeld.

Voor de blokkade van Vladivostok zijn 2 smaldeelen bestemd. Het eerste, onder bevel van Vice-Admiraal OERIJOE, uit 3 pantserkruisers en eene flottielje torpedobooten bestaande, kruist in de Tsoegaroe-straat. Het tweede, uit het 2^e kl. klasse slagschip *Chin-Yen*, 3 pantserdek-kruisers, type *Matsushima*, en eene torpedobootflottielje bestaande, kruist in de Korea-straat.

Bij het eiland Kioeshim bevindt zich het eskader van Vice-Admiraal KAMMOERA (3 pantserkruisers, minstens 3 pantserdekkruisers en eene torpedobootflottielje).

De hoofdmacht van de Japansche vloot onder Admiraal Togo, 4 of 5 slagschepen 1ste kl., 4 pantserkruisers, eenige kleine kruisers en eene groote torpedobootflottielje, kruist bij Formosa en de Pescadores.

Op de kusten van Borneo bevond zich reeds in de maand December het smaldeel van Schout bij Nacht SCHIMAMOERI (3 pantserdekkruisers, type *Chitose*, en eene torpedobootflottielje), terwijl een ander smaldeel (3 groote hulpkruisers, 1 kleine pantserdekkruiser en 11 torpedobooten) eveneens in de wateren van den Indischen Archipel kruiste.

Den 6^{en} (19) Februari geraakten Xabalin en Soeidoen in handen van de Japanners. Tegen den middag vielen zij den Tsentsilipas (15 werst ten Z.O. van Tsinxetschen) aan en dreven de Russische veldwachten terug; een tegenaanval van den vijand dwong hen echter tot den aftocht. Een Russisch detachement bezette dien dag Taoexoe en Dapindoeschan.

Den 7^{en} (20) Februari had bij den Wanselinpas (10 w. ten Z.O. van de stelling bij Tsinxetschen) een gevecht plaats, waarin de Russen 14 dooden en 63 gewonden verloren; Dapindoeschan was blijkbaar weder door hen ontruimd geworden.

Den 8sten (21) Februari ten ongeveer 12 uur middag, opende de Japansche artillerie het vuur op den Tsentsilipas en ging de infanterie spoedig daarop tot den aanval over. Hoewel de Russen zich dien dag konden handhaven, werd toch 's avonds bevel ontvangen terug te trekken.

Van de zijde van den Xabalinpas gingen de Japanners dien dag niet voorwaarts.

Het detachement van Sintsintin, onder bevel van den Lt.-Kolonel van den Generalen Staf EFIMOF dreef de voorste afdeelingen van den vijand terug en bezette opnieuw het door Xoexoesen verdedigde Dapindoeschan.

Den 9^{en} (22) Februari werd van Russische zijde eene gewelddadige verkenning ondernomen, waarbij bleek, dat de Japanners zich in het rayon ten Z. en Z.O. van Tsinxetschen krachtig versterkt hadden. Bij

deze verkenning werden 2 officieren en 62 man gewond. Dien avond werden de vooruitgeschoven Russische afdeelingen op de hoofdstellingen der voorhoeden teruggetrokken.

In den morgen van den 10^{en} (23) Februari rukten de Japanners met belangrijke strijdkrachten tegen het Russische Tsinxetschen-detachement op. De jachtcommando's trokken langzaam op de hoofdstelling terug. In den namiddag werden Japansche colonnes waargenomen, die ter omtrekking van den Russischen linkervleugel oprukten; een sneeuwstorm belette het artillerievuur te openen. De Japanners rukten over het algemeen langzaam op; toch wisten enkele hunner troependeelen dien dag de Russische stelling tot op 900 pas te naderen.

Den volgenden dag zetten de Japanners den aanval met meer energie voort. Tegenover den Jantselinpas (6 werst ten Z.W. van Tsinxetschen) werden 16 bergkanonnen in batterij gebracht, terwijl op de hoogten ten Z.O. van Tsinxetschen eene veldbatterij opreed. Ten 1 uur n.m. werden de Russen, na een gevecht van man tegen man, gedwongen de Bjeresnjeskie-hoogte te ontruimen. 's Nachts trokken de Russen op eene stelling bij Sanloenjoe (20 werst ten N.W. van Tsinxetschen) terug en werd Tsinxetschen door de Japanners bezet. De aanval op den Jantselinpas werd door de Russen afgeslagen.

In den avond van den zelfden dag werden de Japanners ook waargenomen voor den linkervleugel van het Russische centrum bij Txajoe-Tschaotschagoi en den Xenjalinpas (een 9-tal wersten ten Z. van Oeanfoelin).

Over het geheele front leden de Japanners dien dag zware verliezen. Die der Russen zijn nog niet bekend; in het hospitaal te Sanloenjoe kwamen 12 gewonde officieren en 300 gewonde minderen aan; het percentage der gesneuvelden is groot.

In den morgen van den 12^{en} (25) Februari rukten Japansche troepen, ter sterkte van ongeveer een bataljon, in de richting van den Dapinpas (3 werst ten Z.W. van Sanloenjoe) op.

De dorpen Txajoe en Tschaotsjagoi werden dien dag bezet door Japansche afdeelingen, waarvan de sterkte meer dan eene divisie bedroeg, terwijl zij ook tegen de versterkte stelling bij Tabegoi begonnen op te rukken. Toch ging deze dag over het algemeen rustig voorbij; de Japanners versterkten blijkbaar de door hen bezette stellingen en trokken hunne strijdkrachten samen.

Den 13^{en} (26) Februari zette de vijand den aanval tegen het Tsinxetschen-detachement voort, en trachtte daarbij de beide vleugels te omtrekken. De oostelijke colonne rukte van de zijde van Matsjadian naar den Sigooelinpas op, terwijl de westelijke colonne den Gooetoeinpas trachtte te omtrekken. Ondanks een sterken sneeuwstorm was de strijd zeer hevig. Vooral de linkervleugel der Russen werd zeer energiek aangevallen. Ten 11 uur v.m. rukten de Japanners tegen den Tschoeaninpas en den Dalinpas op. De zwakke Russische afdeelingen (eenige compagnieën) hadden herhaalde stormaanvallen te doorstaan,

waarbij zij al hunne munitie vershoten en waarbij het tot een handgemeen kwam. Om den Dalinpas te behouden, moesten de Russische reserves in het gevecht gebracht worden. Te gelijker tijd rukten de Japanners ook tegen de Russische stellingen bij den Oeanfoelin- en Kaoetolinpas op, trachtende den linkervleugel te omtrekken. Alle aanvallen op het dorp Tangoi en den Beidalingoëskischen pas werden echter door de Russen teruggewezen.

Ook in het rayon bij Bjanjoepoesie werden de Japansche aanvallen afgeslagen.

Hoewel tegenover het Russische oostdetachement eenige Japansche divisieën bleken te zijn samengetrokken, was dien dag van eene bedreiging van Foeschoen nog geen sprake. Sinmintin en Xoeaisjansjan bleven door Russische afdeelingen bezet.

Een Russisch verkenningdetachement onder Kolonel GILLENSCHMIDT, dat den 5^{en} (18) Februari van den westelijken vleugel uitgezonden was, bereikte den 8sten (21) d.a.v. de 5de werst ten Z. van Xaitschen gelegen spoorbrug (lengte 21 M.). Nadat de Japansche wacht door afgezeten afdeelingen verdreven was, werd de peiler met behulp van pyroxyline vernield, waarop de brug instortte. Snel wendde het Russische detachement zich daarop westwaarts en legde dien dag meer dan 100 werst af, ondanks de pogingen van enkele Japansche eskadrons en Xoenxoesen om het zuidwaarts af te dringen. Den 9^{en} (22) Februari moest dit detachement zich bij Taschan (aan de Sjao-xe) door den vijand heen slaan, waarbij onderjesaoel XAN-ALIEF en sotnik PRINS MURAT, alsmede 40 minderen gewond werden. In 5 dagen had deze Russische afdeeling ongeveer 360 werst afgelegd.

In het front aan de Scha-xe en de Xoen-xe viel intusschen weinig belangrijks voor.

Den 6^{en} (19) Februari had het gewone artillerievuur plaats, terwijl de zware Russische kanonnen 's nachts de Japansche batterijen beschoten.

Den 7^{en} (20) Februari had, volgens Japansche berichten, 's nachts een cavaleriegevecht ten westen van Saxepoe plaats. Dien dag ondernamen ochotniks eene verkenning van Fanschen.

Den 8sten (21) Februari beschoot de Japansche artillerie de omstreken van Xoljantaja, terwijl de Russische artillerie Lamoetoen beschoot.

Ten 8 uur n.m. van den 10^{en} (23) Februari trachtten Japansche verkenners een heuvel voorwaarts van Daliantoen te bezetten, doch werden door het vuur der Russische voorposten verdreven.

In den nacht op den 12^{en} (25) Februari vielen ongeveer 6 Japansche compagnieën het Russische bewakingsdetachement (1/2 compagnie) ten Z. van Findjapoe aan en wierpen dit op den rechteroever van de Scha-xe terug. Oprukkende versterkingen brachten den aanval tot staan, doch konden er niet in slagen de Japanners terug te werpen. Aan Russische zijde werden 1 officier gewond en ongeveer 50 minderen gedood, gewond of vermist.

In den nacht op den 13^{en} (26) Februari vielen eenige Japansche bataljons herhaaldelijk de hoogten ten westen van Jansintoen aan, doch werden met zware verliezen teruggeslagen.

Het eskader van Admiraal ROSHDJESTWENSKIE bleef in de wateren van Madagaskar; het derde smaldeel van de Oostzeevloot bereikte den 14^{en} (27) Februari Cherbourg.

R. L. SCHOLTEN.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

AMERIKA. (Vereenigde Staten van Noord-)

Int. Rev., Maart, geeft een kort overzicht van het jaarverslag van den Secretaris van Oorlog (voor 1904); tevens eenige bijzonderheden uit de marinebegrooting 1905/06 (480 mill. Mark; d.i. 70 mill. meer dan in 1904/05).

Rev. Mil., Maart, bespreekt de nieuwe handleiding voor het onderwijs in de gymnastiek van 1 Sept. 1904.

Mitth., Heft 2, ontleent aan de Rev. M. S., No. 11, 1904, een kort bericht met cijfers en toelichtenden staat, betreffende de indeeling der artillerie (d.w.z. veld-, rijd-, berg- en belegeringsartillerie).

BELGIË.

Int. Rev., Maart, geeft de legerbegrooting 1905: 54.290.609 Fr., d.i. 1.510.137 Fr. minder dan in 1904. Tevens eene bespreking van het nieuwe cav. reglement (zie ook M. Woch., No. 7). Na gehouden proefnemingen (sinds 1889), ter verkrijging van eene rookzwakke buskruitsoort voor het geweer M. 89, heeft dat van de fabriek van Wetteren in België het best voldaan; sinds 1902 stond het tusschen de genoemde en eene Zweedsche buskruitsoort.

BULGARIJE.

Jahrb., Maart, behelst een kort bericht over de nieuwe bewapening der veldartillerie (vroeger 8,7 cM. achterl. geschut, model KRUPP). In Nov. 1904 werden 81 batterijen (324 stukken) besteld bij SCHNEIDER te le Creuzot; model: het Fransche geschut 97 nabijkomend; de batterijen van 4 stukken en 9 caissons (tot dusverre bestond de veldartillerie uit 6 regimenten, elk van 9 batt. à 6 stukken). Volgens de nieuwe legerwet telt de veldartillerie 6 regimenten, waaruit gevormd worden 9 brigaden, elke van 2 afdeelingen à 3 batterijen; het aantal batterijen (54) wordt hierdoor niet veranderd. Bovendien zijn bij KRUPP besteld 9 bergbatterijen.

Zie verder ook Int. Rev., Maart, waarin nog eenige gegevens, in cijfers, omtrent het bestelde geschut voorkomen.

DUITSCHLAND.

Rev. mil., Maart, bevat een overzicht van de voorgenomen groote manoeuvres in 1905 (Kab. Ord. 7 Febr. '05); tevens een bericht over de oprichting van een vrijw. autom.-korps; ten slotte een uitvoerig artikel, ontleend aan Ueberall, Heft 6, 1904/05, omtrent de ontwerp-pensioenwet.

Mitth., Heft 2, geeft een uitvoerig bericht omtrent de technische hulpmiddelen eener cavaleriedivisie.

N. M. B., No. 12, geeft een overzicht van een in „Der Deutsche” voorkomend artikel van Graaf HAESELER: „Volksschule und Armee”, dat zeer behartigenswaardige wenken bevat over de verplichtingen, welke de oudere generatiën in het belang van de volksweerbaarheid tegenover de jeugd te vervullen hebben.

Eenige beschouwingen over de nieuwe velduniform, in beproeving, vermeldt N. M. B., No. 8 (zie ook Rev. mil., Maart); tevens eenige cijfers uit de overzichten betreffende de aanvulling en recruteering in 1903.

ENGELAND.

Int. Rev., Maart, geeft een overzicht van de nieuwe legerorganisatie, volgens eene speciale order voor het leger vastgesteld.

M. Woch., No. 23, ontleent aan Mitth., Heft 1, 1905, een kort bericht betreffende de „Wireless Telegraph Bill” (Telegr. zonder draad).

No. 25 vermeldt, dat gelijktijdig met de invoering van het nieuwe veldgeschut, ook het cordiet verbeterd is. Met eene lading van 1½ pond is het nieuwe geschut (18½-ponder) in staat per minuut 15 schoten, zonder nauwkeurige richting, op een op 4 mijlen (1 mijl = 1.60 KM.) afstand gelegen doel af te geven; op 2½ mijl even zooveel schoten „werkzaam” vuur; op 1½ mijl idem „beslissend” vuur. Ieder stuk beschikt over 99 projectielen.

Jahrb., Maart, geeft een kort bericht over proeven met eene nieuwe tijdbuis. Volgens M. Woch., No. 34, wordt bij de Irish Imp. yeomanry opgericht eene afd. automobilisten, bestaande uit 1 majoor, 1 kapitein, 1 eerste-luitenant en 17 luitenants.

FRANKRIJK.

M. Woch., No. 23, geeft een kort bericht over de voorgenomen groote manoeuvres in het O. en W. van Frankrijk in 1905.

Tevens eene mededeeling naar aanleiding van den prijswedstrijd, uitgeschreven door den M. v. O., betreffende de kazerneering (zie ook Bull. off., No. '4). Volgens M. Woch., No. 25, heeft een officier van de Alpenjagers op ski's 30 KM. afgelegd in 25 minuten.

Na de mislukte proef met het oprichten van bataljons wielrijders,

bestaan nu compagnieën wielrijders bij het 2^e en 4^e Jagerbataljon (XX^{ste} korps) en bij het 9^e, 18^e en 25ste Jagerbataljon (VIe korps); per compagnie: 4 off. en 120 man (175 man bij mobilisatie); in oorlogstijd zullen meerdere compagnieën worden opgericht.

Jahrb., Maart, geeft een kort bericht omtrent proeven met een nieuwen 155 mm. vuurmond, waarschijnlijk bestemd voor de pantserkoepels der fortten in 1ste linie.

Tevens eene vrij uitvoerige bespreking over de laatste bepalingen van BERTEAUX, betreffende de conduitestaten der officieren, over het officierskorps en over het exercitiereglement voor de infanterie van 3 Dec. 1904. (Zie hiervoor ook Int. Rev., Maart, waarin tevens eene bespreking van het nieuwe cavaleriereglement van 1 Sept. 1904 voorkomt.)

ITALIË.

Streffleur., Maart, bevat een kort bericht over de beproeving van nieuwe ransels bij de inf., de bersaglieri en de alpini. Tevens eenige cijfers betreffende de leger- en de marinebegroting 1905/06.

JAPAN.

K. Z., H. 3, geeft eenige mededeelingen over het Schimose-kruit.

Int. Rev., Maart, behelst eenige cijfers uit de legerbegroting 1905. Buitengewone oorlogskosten 776 miljoen yen.

Gewone uitgaven 39.495.746 yen; buitengewone uitgaven 1.019.727 yen.

Marinebegroting: gewone uitgaven 23.955.265 yen; buitengewone uitgaven 10.204.701 yen.

Rev. mil., Maart, geeft de bij Keizerlijk besluit van 25 Oct. 1904 uitgegeven bepalingen betreffende het straffen van krijgsgevangenen.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

M. Woch., No. 35, geeft een kort bericht over de op 22 Febr. l.l. gehouden (laatste) proeven met het nieuwe „Rohrrücklauf“-geschut. Tevens wordt vermeld, dat dit jaar meerdere machinegew.-afdeelingen (cavie.- en berg-) zullen worden opgericht.

Nieuw verschenen: Einzelschriften über den Russ.-Jap. Krieg, uitgegeven door de Redactie van Streffleur.

RUSLAND.

Ontleend aan Russ. Invalid geeft Mitth., Heft 2, een zeer wetenswaardig artikel over het gebruik der veldartillerie in den modernen oorlog, naar aanleiding van den artilleriestrijd op 11 (24) Juli 1904 bij Daschitsao in O.-Azië.

Een kort bericht over het nieuwe voorschrift: „Het rijden der veld- en rijdende artillerie“ geeft Streffleur., Maart, waarin tevens een uitvoerig artikel over de velduitrusting van den infanterie-officier en enkele cijfers uit de leger- en marinebegroting 1905 voorkomen.

Int. Rev., Maart, geeft een uittreksel uit een bericht van den Hoofdentendant van het Departement van Oorlog in de Russ. Invalid, welke hierin tegenspreekt de berichten omtrent den slechten toestand der verpleging en der uitrusting van het leger in O.-Azië.

Rev. mil., Maart, behelst een uitvoerig bericht omtrent de vastgestelde ondersteuning, uit te keeren tijdens den oorlog aan de familiebetrekkingen van militairen; tevens de gewijzigde tractementen van paardenartsen, apothekers en „Feldchers” (ond.-officiëren bij den geneeskundigen dienst werkzaam). Zie voor het straffen van krijgsgevangenen: *Japan*.

ZWITSERLAND.

Jahr., Maart, geeft de munitie-uitrusting der veldartillerie, als volgt, op: 280 schoten in de batterijen; 230 in het korpspark; 290 in het depot-park; totaal 800. In den voorwagen 40 projectielen; in dien van den nieuwen caisson 48 en evenveel in den achterwagen; de voorwagen van de oude caissons bevat 40, de achterwagen 80 projectielen.

De nieuwe organisatie en garnizoensindeeling der veldartillerie vermeldt Rev. mil., Maart.

Ter aankondiging ontvangen:

Methodisches Kommandieren, auch als Mittel zur Kräftigung der Stimme von FR. DE WITT HUBERTS, Hauptm., im 10ten Inf. Regiment der Niederländischen Armee. Mit einem Vorwort von Doc. Dr. Med. W. POSTHUMUS MEYJES. *Amsterdam—Leipzig*, 1904. S. L. VAN LOOY.